

Yuldosheva Saodat

**“ADABIYOT” FANIDAN
ISH DAFTARI
(7-sinf)**

Yuldosheva Saodat

**“ADABIYOT” FANIDAN
ISH DAFTARI
(7-sinf)**

Uslubiy ko‘rsatma

Samarqand - 2022

S.Yuldosheva. Adabiyot fanidan ish daftari. *Uslubiy ko'rsatma*. -Samarqand VXTXQTUMOI. 2022-yil 52 bet.

Taqrizchilar:

Urinbayeva D. - Samarqand viloyat XTXQTMHM Tillarni o'qitish metodikasi kafedrası professori v.b., f.f.d (DSc)

Abdurahmonova D. - Samarqand viloyati Xalq ta'limi boshqarmasi filologiya fanlari metodisti

Ushbu uslubiy ko'rsatma ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari va o'quvchilari uchu mo'ljallangan. Ko'rsatmada 7-sinf adabiyot fani o'quv dasturi asosida mavzulardan o'quvchilarning o'zlashtirish darajalariga muvofiq topshiriqlar ishlab chiqilgan. O'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarin, mantiqiy, tanqidiy va kreativ fikrlashini, ijod qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

KIRISH

Umumiy oʻrta maktab adabiy taʼlimi oʻquv jarayonining alohida bir sohasi hisoblanadi. Bu davr taʼlimining turli sinfdagi oʻquvchilari ongiga aniq talablar majmui qoʻyilib, turli bosqichlarning standart koʻrsatkichlari aniq belgilab beriladi. Ayniqsa, bugungi taʼlim sohasida jadal ijobiy oʻzgarishlar sodir boʻlayotgan bir davrda kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan davlat taʼlim standartlarining ishlab chiqilishi va tajriba-sinovda joriy etilishi katta ahamiyat kasb etadi. Boshqa fanlar qatori adabiy taʼlimga qoʻyilgan talablar ham qayta koʻrib chiqilib, takomillashtirildi.

Adabiyot oʻquv fani boʻyicha taʼlim oluvchilar tayyorgarligining zarur va etarlicha darajasi hamda taʼlim muassasalarining bitiruvchilariga egallanishi lozim boʻlgan quyidagi malaka talablari qoʻyildi:

1. Adabiy-nutqiy kompetensiyalar (tinglab tushunish, fikrni ogʻzaki bayon qilish, oʻqish, fikrni yozma bayon qilish).

2. Badiiy asarni oʻqish, tushunish va tushuntirish

3. Badiiy asarni tahlil (analiz, sintez) qilish kompetensiyasi

4. Adabiy bilimlarni amaliyotda qoʻllash

Oʻquvchilarda ushbu kompetensiyalarni shakllantirish uchun oʻqituvchidan ham etarlicha bilim, tajriba va mahorat talab etiladi. Adabiyot darslarida oʻqituvchi tomonidan qoʻllanilgan har qanday usul, taʼlimiy topshiriqlar, koʻrgazmali taʼlimiy vositalar va tarqatma materiallar oʻquvchilarda badiiy adabiyotga boʻlgan qiziqishini oshirishga hamda badiiy asarni oʻqish va tushunish, tahlil qilish hamda amaliyot bilan bogʻlash koʻnikma, malakasini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, adabiyot taʼlimini tashkil etishda asosiy eʼtibor sogʻlom eʼtiqodli, oʻzga insonning tuygʻularini anglaydigan, oʻtkir hissiyotli, yuksak didli, axloqan barkamol, aqlan etuk, oʻz xatti-harakatlariga masʼul boʻla oladigan komil shaxsning maʼnaviy dunyosini shakllantirishga qaratilgan.

Ushbu maqsadlarni amalga oshirish uchun bugungi kunda adabiyot fanidan sinflar va mavzular kesimida taʼlimiy topshiriqlarni innovatsion usullarga asoslangan holda tayyorlash ehtiyoji ortib bormoqda. Oʻquv jarayonida oʻqituvchi tomonidan taʼlimiy topshiriqlarning oʻrinli va unumli qoʻllanilishi oʻquv sifati va samaradorligining

oshishiga, o'quvchilarda mazkur fanlarga nisbatan mehr-muhabbat hissining kamol topishiga zamin hozirlaydi. Ta'limiy topshiriqlar trenajyor vazifasini o'taydi. Ularni qo'llanilishiga ko'ra ikki toifaga bo'lish mumkin:

- *mavzuni takrorlashda qo'llaniluvchi ta'limiy topshiriqlar* (yoritilgan mavzuning ayrim punktlarini takrorlash maqsadini o'z ichiga oladi);

- *yangi mavzuni o'zlashtirishda faollikka undovchi ta'limiy topshiriqlar* (amaliy mashg'ulotlarda yangi mavzuni o'zlashtirishda yordamchi vosita sifatida taqdim etiladi, bularga: muammoli vaziyatlar, darajali topshiriqlar va h.).

Ta'limiy topshiriqlarni yaratishda mavzu maqsadiga mos keladigan turini tanlash kerak. Birinchi toifadagi ta'limiy topshiriqlarni darsning boshlang'ich va yakuniy qismida tarqatilishi maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv, avvalo, o'quvchilarning diqqatini jamlashga xizmat qilsa, ikkinchidan, mavzu yuzasidan ularning ma'lum bir tasavvurga ega bo'lishlariga yordam beradi. SHu bilan birga ularni o'tilgan va yangi mavzu asosida yaratiladigan muammolar va g'oyalar haqida oldinroq o'ylashga majbur etadi.

Ikkinchi toifadagi yangi mavzuni o'zlashtirishda faollikka undovchi ta'limiy topshiriqlarni yaratishda sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasiga qarab tabaqalashgan (darajaviy) topshiriqlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir. YA'ni, o'zlashtirishning 1-darajasida o'quvchilar avval o'rgangan materialni bilishi tekshiriladi; o'zlashtirishning 2-darajasida tashqi yordamsiz esda qolganlar bo'yicha o'zlashtirilgan ma'lumotlarni qayta aytib berish va shular asosida namunaviy topshiriqlar echish ko'nikmalari tekshiriladi; o'zlashtirishning 3-darajasida o'quvchilarning ijodiy fikrlash ko'nikmalari tekshiriladi.

Mazkur uslubiy ko'rsatmada umumtalim maktabning 7-sinfi "Ozbek adabiyoti" o'quv dastur-rejsi asosida ishlab chiqilgan va tavsiya etilgan ta'limiy topshiriqlar o'quvchilarda fan bo'yicha o'z bilimlarini mustahkamlashga, mustaqil va ijodiy fikrlashga, nutqiy ko'nikma va malakalarining rivojlantirilishiga xizmat qiladi. Umuman olganda, yuqorida qayd etganimizdek, ta'limiy topshiriqlar darsning ajralmas qismi sifatida oldindan tayyorlanishi kerak. YOritiladigan mavzuning asosiy g'oya va xulosalari darsning bir qismi bo'lgani holda ta'limiy topshiriqlar uning qiyinroq jihatlarini aks ettirishi lozim.

HAMZA HAKIMZODA NIYOZIYNING HAYOTI VA IJODI.
«JONLARNI JONONI VATAN»,
«DARDIGA DARMON ISTAMAS» SHE'RLARI

Topshiriq. Tushunchalarga muvofiq nazariy ma'lumotlarni aniqlab, javoblarni tutashtirish.

	Tushuncha	Mazmun
1.	1889 yil 6 mart tongi	
2.	Hamzaning oilaviy ahvoli	
3.	«Ul menim qo'limda o'z qalamim bilan 100 sahifadan ortiq eski usuldagi yozishmalarni ko'rib, tarbiyaga kirishdi».	
4.	Hamza – darsliklar muallifi.	
5.	Hamzaning dastlabki tahallusi.	
6.	Qariyb 10 yil ichida yaratgan she'riy asari.	
7.	1915-1919 yillarda 7 she'riy to'plamining umumiy nomi.	
8.	Hamzaning «milliy romanlar»i.	
9.	Hamza – dramaturg	
10.	1929 yil 18-avgust	

Topshiriq. Kichik guruhlarda ishlash. Har bir guruhga alohida topshiriq va 5 daqiqadan vaqt beriladi.

1-guruhga: Hamza «Jonlarni jononi Vatan» she'rida ta'riflagan Vatan bilan hozirgi Vatan o'rtasida qanday farq bor? She'rdan parchalar keltirib, javob bering.

2-guruhga: «Boqqung tirik bo'lsak, agar o'lsak quchogingda yana» misralarini tahlil qiling.

3-guruhga: Hamza «Dardiga darmon istamas» she'rida nima uchun o'z xalqiga «Uxlama, o'zbek eli, asli taraqqiy vaqtida!», deb murojaat qiladi?

4-guruhga: Turkiston xalqi boshiga kelgan musibatlarining asl sababchisini shoir nimada deydi? She'rdan toping.

Savollar:

1. Nima uchun Hamza davrga o'zgartirish kiritmoqchi bo'ldi?
2. Hamza qanday sohalarda faoliyat ko'rsatgan?
3. Davr Hamzaga qahday munosabatda bo'ldi nima uchun?

Ifodali oqilgan she'r matni audio vosita orqali eshittiriladi.

Xotirani tekshirish maqsadida **“Mozaika” usulida** “Jonlarni jononi Vatan!” she'rining parchalarini tiklash vazifasi beriladi.

San onaizor ekan-da, achingoning bor ekan-da,
O'lmay laxta qonlar to'kib, xor bo'lib yuror ekan-da.
Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Sensan ekan bizlarga chin tug'mish bir munglig' ano,
Boq'ung tirik bo'lsak, agar bo'lsak, agar o'lsak quchog'ingda yano
Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Vatan, vatan der edilar, na der edim bilmay oni,
Endi balsam, vatan erkon bu tanlarning shirin joni.
Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Nihon yig'lab qon yutunur, kechmog'lig'ingni o'tinur,
Mundin buyon o'glonlaring chadon tonurg'a tutinur.
Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
Sensan bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Essiz, essiz tug'gonlaring ko'z yumib o'q otib sani
Bog'lab qo'ling, boyonlarga ne oldilar sotib sani?
Bir jon emas, ey suyguli, jonlarni jononi Vatan,
Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Biluvchilar qo'l tutmadi, bizga sani tonutmadi,
Bilmam nelarga aldanub Tangri buyrug'in tutmadi.
Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

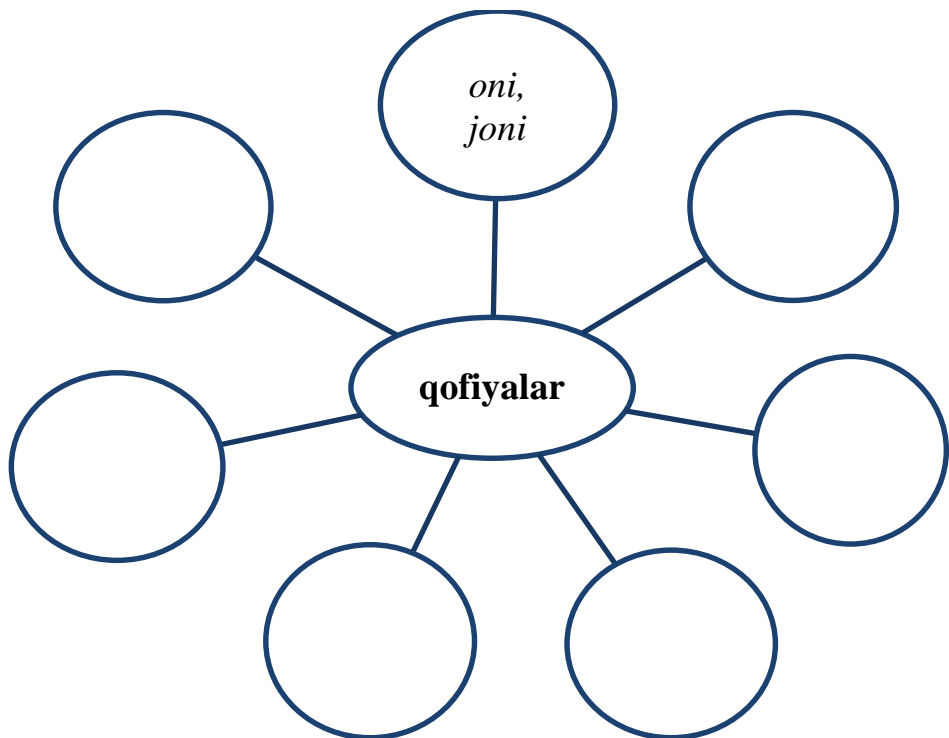
Bilimsizlar anglashmadi, ohu voying tinglashmadi,
 Bilguvchilar burchi ekan o'ng'aylamoq, o'nglashmadi.
 Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
 Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi, Vatan!

Ko'zlarimiz ko'r bo'lgan uchun hech tanimas bo'lduk sani,
 Og'rindi ko'ngling yuzaga og'lo siring chiqsin qani?
 Bir jon emas, ey suyguli, tomirlaring qoni, Vatan,
 Sensan, bale bilganlarga jonlarni jononi Vatan!

She'r murabba janrida yozilgan 8 bandan iborat, har bandining ikkinchi misrasidan so'ng ikki misra takrorlanib kelgan. Bu hol she'rning ohangdorligini oshirgan. Qofiyalanish tarzi:

Band misra	1	2	3	4	5	6	7	8
1- misra	<i>a</i>	<i>v</i>	<i>S</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>g</i>	<i>i</i>	<i>J</i>
2- misra	<i>a</i>	<i>v</i>	<i>S</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>g</i>	<i>i</i>	<i>J</i>
3- misra	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>B</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>B</i>
4- misra	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>B</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>B</i>

Topshiriq. She'rdagi qofiyadosh so'zlarni topish. Klasterga joylashtirish.

Topshiriq. Baytlarda qo'llangan badiiy san'at turini aniqlang.

Sensan ekan bizlara chin tug'mish bir munglig' ano

Boqqung tirik bo'lsak, agar o'lsak quchog'inda yano. (tashbeh)

Essiz essiz tug'g'onlaring ko'z yumub sani,

Bog'lab qo'ling boyonlarga ne oldilar sotib sani? (istiiora)

Biluvchilar qo'l tutmadi, bizga sani tonutmadi,

Bilmam nelarga aldanib, Tangri buyrug'in tutmadi. (tazod)

Tarqatma materiallar

“Jonlarni jononi Vatan!” she'ri yuzasidan

1. She'r mazmuni haqida so'zlang.
2. She'rning tili haqida fikr bildiring.
3. Asar janri haqida fikr bildiring.

Topshiriq. “Vatan” so'zidan sinkveyn tuzish.

Vatan

Go'zal, betakror

Rivojlanadi, yashnaydi, meros qoldiriladi

Yurtni asramoq bizning burchimizdir

Diyor

Topshiriq. Berilgan tushunchalarning tahlilini aniqlash.

Ko'r bolmoq –

Qon yutish –

Qo'l tutmaslik –

Ko'z yumish –

Sirni yuzaga chiqarmoq –

Tangri buyrug'in tutmadi –

SAIDA ZUNNUNOVANING HAYOTI VA IJODI.
«MENING VATANIM!», «YER UZRA QO‘NDI OQSHOM», «QIZIMGA»,
«BUVILAR DUOGA QO‘LLARIN OCHIB» SHE‘RLARI

Saida Zunnunovaning hayoti va ijodiga doir “Blis-so‘rov” topshiriqli varaqalar tarqatiladi va 3 daqiqa ichida sharti bajarilishi so‘raladi.

Nayotiga oid sanalar	Andijonda tavallud topadi	Andijon o‘qituvchilar institutiga o‘qishga kirdi	O‘rta Osiyo davlat universitetida o‘qidi	Andijon o‘qituvchi-lar institutini tamomladi	Shoira vafot Etgan
1943					
1926					
1947-1952					
1941					
1977					

“**Ortiqchasini toping**” usuli yordamida o‘quvchilarga S.Zunnunova hayoti va faoliyatiga oid ma‘lumotlar Asqad Muxtor, Shukur Xolmirzayev va Chingiz Aytmatov kabi adiblar ijodiga oid ma‘lumotlar bilan aralash holda beriladi. Agar imkoniyat bo‘lsa, ular bu topshiriqni kompyuterda, bo‘lmasa, oq qog‘ozlarda bajarishlari mumkin. Ya‘ni:

*“Olov”; “Qo‘shnilarim”; “Oq kema”; “O‘zbeklar”; Ergash;
 “Qizingiz yozdi”; “Qizlarjon”; “Qil ko‘prik”; “Yulduzim”; 1920;
 Shakar ovul; 1997; Issiqko‘l; “Tug‘ilish”; “Esiz, Eshniyoz!”; 2005;
 “Sodiq va Anor”; “Ona”; 1977; Magadan.*

Kichik guruhlar uchun topshiriqlar. Buning uchun har 2 parta o‘quvchilari 1 guruh bulib birlashib, bir-birlariga karab utirib oladilar. Avval har bir guruh, shoira she‘rlarini ukib chikadilar. So‘ng shoira she‘rlari asosida FSMU texnologiyasini yaratasisiz. Har bir guruhga 1 varakdan qog‘oz beriladi. Qog‘ozga FSMU formulasi va mavzu sifatida S.Zunnunova she‘rlaridan birining nomi qayd etilgan buladi.

Har bir harf bir mazmunni ifodalaydi.

F – fikr

S – sabab

M – misol

U – umumlashtirish

Sizlar ana shu harflarga berilgan mavzungizga asoslanib javob yozasiz.

- Marxamat, mashgulotni boshlaymiz. 5 dakika vakt. (O‘quvchilar shoiraning «Mening Vatanim», «Er uzra kundi oqshom», «Kizimga», «Buvilar duoga qo‘llarin ochib» she‘rlari asosida FSMU yaratib, guruhdan 1 nafar o‘quvchi chikib, ximoya kiladi). Namuna: FSMU

Mavzu: *«Buvilar duoga qo‘l ochib» she‘ri.*

F – «Boshing toshdan bo‘lsin» - der jigarlarin.

S – Buvilar uz nabilarini juda-juda sevadilar.

M – Ular doim nabilarini elkalarida opichlab yuradilar.

U –Lekin buvijonlar uz nabiralarini boshlarini toshdan bulishini tilaganlarida, yana bir tilakni xam tilasinlar: Ular kuksida urib turgan yuraklari xech kachon tosh bulmasin!

Muammo:

“Jahon mening bag‘rimdami yo men jahon bag‘rida,

Yuz bahorning yellarimi sochlarimni silagan?!”

1. Misralari qanday hayotiy lavhani ko‘z oldingizda gavdalantiryapti? “Jahon” so‘zi orqali ifodalanayotgan kechinmani izohlang.

2. *“Yuz bahorning yellarimi sochlarimni silagan?”* satridagi fikr va ifoda go‘zalligini payqadingizmi? Uni tushuntiring.

“Ming gulshanning gullaridan rohatbaxsh bu qo‘lchalar,

Baxtga ko‘mib yuragimni yuzlarim erkalagan

Satrlarida baxtdan masrur ona hissiyotlariga diqqat qarating.

“Yer uzra qo‘ndi oqshom” she‘ri ham ifodali o‘qib, eshittirilgach, quyidagi savollar bilan o‘quvchilarga yuzlanamiz:

1. *“Oy shu‘lasi bir mayin”* hamda *“Men seni allalayin”* misralari o‘rtasidagi aloqadorlikni toping.

2. Badda qo'llangan *“oqshom”, “oy”, “oppog'im”* so'zlarining mazmuniy bog'liqligi orqali yuzaga chiqayotgan badiiyatni sharhlashga urining.

“Kim zukko va chaqqon?” o'yini: Siz yaxshi bilasizki, she'riy misralarda ega va kesim o'rinlarini almashtirib kelishi mumkin. Agar shunday holat kuzatilgan bo'lsa, misol keltirib, sintaktik tahlil qiling.

Javob: “Yer uzra qo'ndi oqshom” misrasidagi **qo'ndi**-kesim, **oqshom**-ega, **yer uzra**-hol. Quyidagi *test* topshiriqlarini berib, bo'shliqlar to'ldiriladi:

1. *“Dudog'ing guldan xushbo'y, Yuzlaring undan xushro'y” tasviri kimga qaratilgan?*

- A. O'quvchiga.
- B. Otasiga.
- D. Qiziga.
- E. Sevgilisiga.
- F. Hamma javob to'g'ri.

2. *“Boshi toshdan bo'lsin jigarlaringizning, Ammo tosh bo'lmasin ko'ksida yurak” satrlaridan kelib chiqadigan ma'noni ayting.*

- A. Tosh salomatlikka zarar yetkazadi.
- B. Boshi toshdan bo'lgan odam gapga tushunmaydi.
- D. Boshi toshday qattiq bo'lsin-u, ammo yuragi toshday bo'lmasin, odamlarni tushunadigan, ularni ayaydigan bo'lsin.
- E. Yurakdagi tosh kasallik keltiradi.
- F. Bunday odamga gap ta'sir qilmaydi.

SHUHRATNING HAYOTI VA IJODI. «MARDLIK AFSONASI» ASARI

“Assotsiatsiya” usuli. Ushbu namuna asosida **“To'maris” so'ziga assotsiatsiativ ijod qiling.**

“Shinelli yillar”ning suroni,

Undaydi insonni poklikka.

Hanuz porlar “So'nmas chechaklar”,

“Raymonda”, “Jamila”, “Guldursun”lar
 Asl dostonim-“Mardlik afsonasi”san,
 To’maris- sen xalqning chin Onasisan.

«Mardlik afsonasi» balladasi qahramonlari «Kir va To’maris» timsoliga
 «T-chizmasi» yaratamiz.

To’maris	Kir

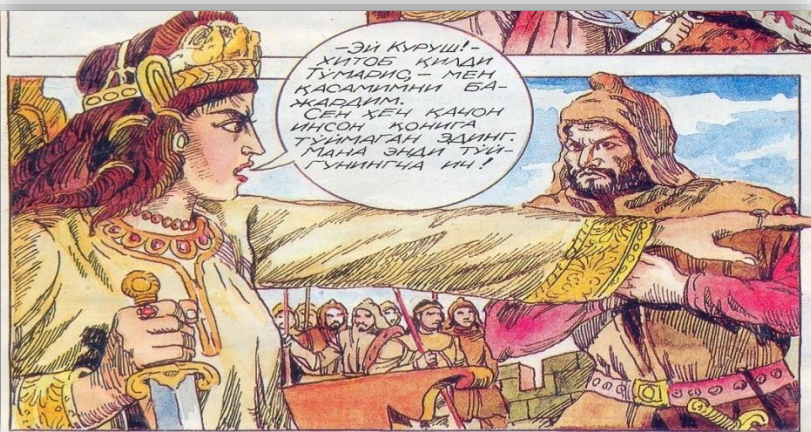
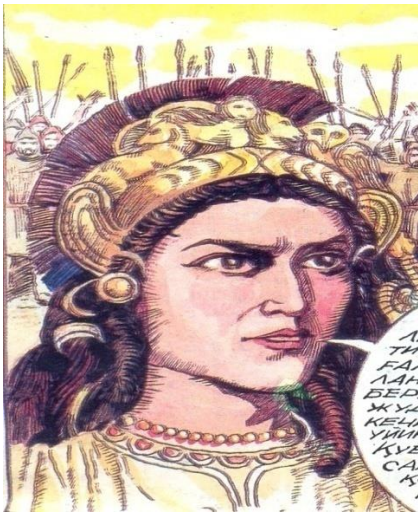
“Rasmlar so’zlaganda” usuli orqali mavzu yanada tushunarliroq bo’ladi.

RASMLARDA VATAN TARIXI

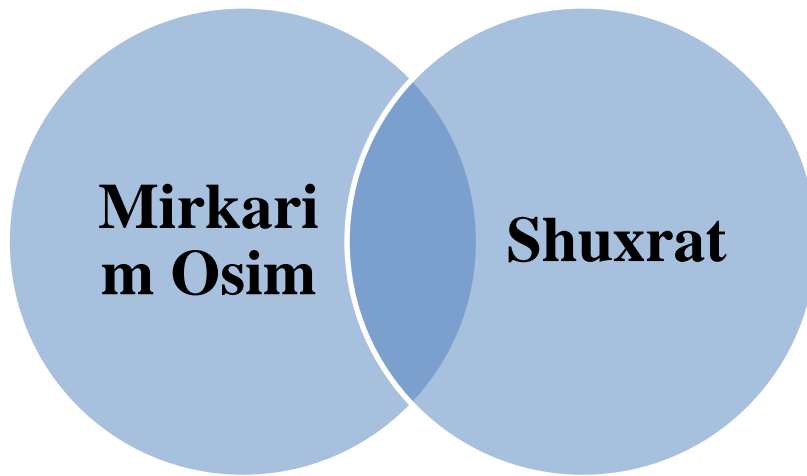

Bu yurt, bu vatan uchun qanchadan qancha bobolarimiz o'z jonlarini fido qilganlar!

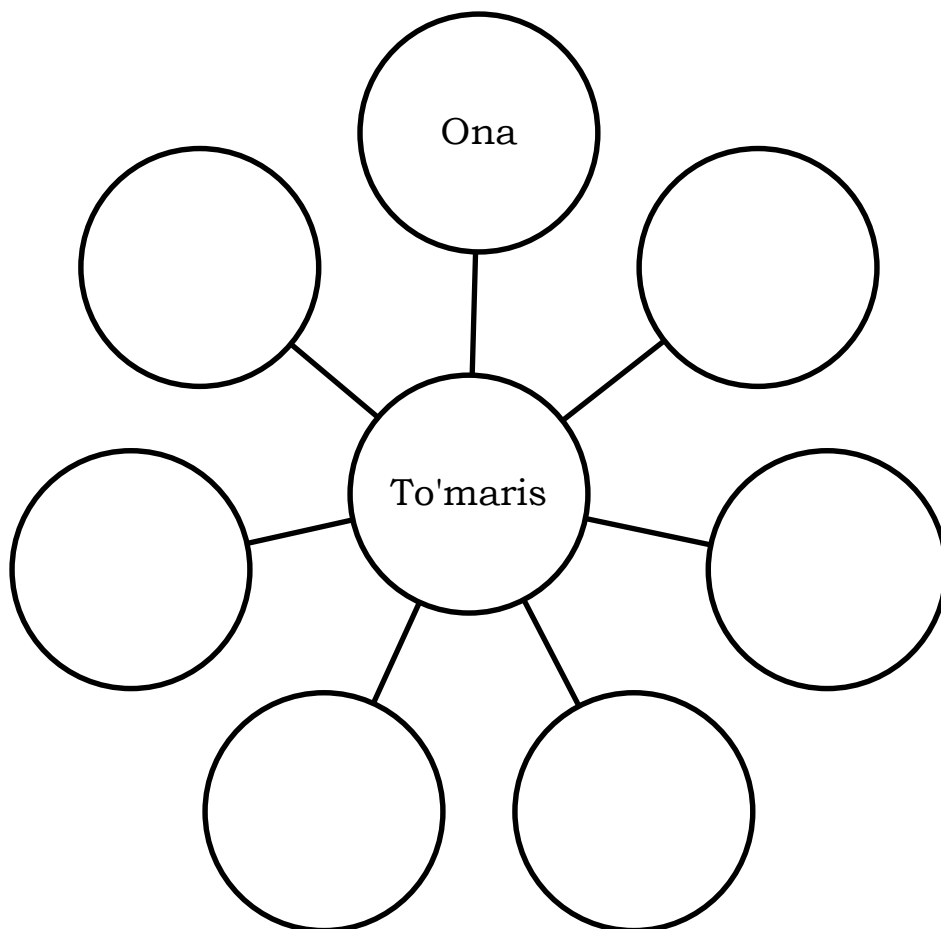
TO'MARIS

Matn mazmuni kengroq tushuncha hosil qilishi uchun **Venn diagrammasi** metodini slaydda namoyish etamiz. Bunda o'quvchilar M. Osimning "To'maris" afsonasi va Shuhratning "Mardlik afsonasi" balladalarini solishtirish imkoniga ega bo'ladi.

O'quvchilarga "**Klaster**" metodida Ona To'marisning qirralari yoritiladi.

“**Ishchanlik**” usulida o’quvchilar fanni Ona tili fani bilan bog’lash imkoniga ega bo’ladilar va o’quvchilarni 3 guruhga bo’lamiz.

I guruh “**Adolat**” guruhi

II guruh “**Vatanparvar**” guruhi

III guruh “**Jasorat**” guruhi

“**Adolat**” guruhi matndagi biror so’zni aytadi, “**Vatanparvar**” guruhi unga ma’nodoshlar topadi, “**Jasorat**” guruhi esa zid ma’noli so’zlar izlaydi.

Namuna:

“**Adolat**” guruhi matndagi biror so’zni aytadi, “**Vatanparvar**” guruhi unga ma’nodoshlar topadi, “**Jasorat**” guruhi esa zid ma’noli so’zlar izlaydi.

“Adolat” guruhi Matndan biror so’z	“Vatanparvar” guruhi Ma’nodoshi	“Jasorat” guruhi Zid ma’noli so’z
Tarix Shonli Pok Haqiqat Gul Ajali Dushman Jang	O’tmish Sharafli Halol Rost Chechak Erksizlik Yov Urush	Kelajak Dog’uli, chirkin Harom Bo’xton Tikon Ozodlik , hayot Do’st Tichlik

Bu o’yinni shu tarzda davom ettirish mumkin. O’qituvchi o’quvchi guruhlarining o’rnini almashtirib qo’yishlari mumkin. Namuna:

“Jasorat” guruhi Matndan biror so’z	“Adolat” guruhi Zid ma’noli so’z	“Vatanparvar” guruhi Ma’nodoshi
Tarix Shonli Pok Haqiqat Gul Ajali Dushman Jang	Kelajak Dog’uli, chirkin Harom Bo’xton Tikon Ozodlik , hayot Do’st Tichlik	O’tmish Sharafli Halol Rost Chechak Erksizlik Yov Urush

Bu o’yinni shu tarzda davom ettirish mumkin. O’qituvchi o’quvchi guruhlarining o’rnini almashtirib qo’yishlari mumkin.

O’quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirish maqsadida “**Teskari test**” tuzish orqali qaysi guruh g’olib topilishini aniqlab olamiz.

1) -Sen yurtning onasi, onaliging qil!

- a) Kayxisrav tilidan
 - b) To'maris tilidan
 - d) Barcha xalq tilidan
- Savolni toping?

_____?

- 2) –Quvib ketdi mardona..... To'maris
- a) ayol
 - b) yovqur

- d) o'jar
- Savol tuzing

_____?

- 3) bir og'izdan xalq dedi: “Dushmanga”
- a) tinchlik
 - b) sayohat
 - d) o'lim
- Savol tuzing

_____?

Guruhlar g'olibligini aniqlaymiz va she'riy san'at turlaridan o'quvchilar bilimin sinaymiz hamda qo'shimcha ma'lumot beramiz.

“She'riy san'atni o'rganamiz”

Qon yig'ladi hattoki, ko'lida g'ozi,

Qon yig'ladi el' elat, urug' va aymoq.

Qon yig'ladi dala, tuz, sahro, qir, bog',

Qon yig'ladi beshikda tilsiz norasta,

Qon yig'ladi chol-kampir, dillari xasta.

Qon yig'ladi bog'da gul, qirda chechaklar,

Qon yig'ladi nomus deb, qiz kelinchaklar

Qon yig'ladi qo'zi-qo'y taqir o'tloqda,

Qon yig'ladi: -Suv! Suv!- deb dehqon qirg'oqda

Savol:

Anafora san'ati nima?

Epifora san'ati nima?

Parchada anafora san'ati necha marta qo'llangan?

Qofiyadosh so'zlarni toping?

Anafora- misralar boshidagi birlikning ma'no ta'sirchanligini orttirib, takrorlanishi.

Epifora- misralar oxiridagi so'zlarning takrorlanishi.

Qofiyadosh so'zlar: aymog'-bog', norasta- xasta,
 Chechaklar- kelinchaklar va hakazo.

“Insert” texnologiyasi dan foydalanaman.

“B”- Bu ma'lumotni bilaman

“?”-ushbu ma'lumotni bilmayman

“+”- bu ma'lumot men uchun yangilik

“-”- mazkur ma'lumot yoki fikrga qarshiman

t/r	Ma'lumotlar	“B”	“?”	“+”	“-”
1	Bu asar ballada				
2	Kayxisrav tarixiy shaxs				
3	“To'maris” haqida boshqa ijodkorlar ham asar yaratgan				
4	To'maris qasoskor, u noto'g'ri qildi				

Murakkab topshiriqli yopiq test

					T					
					O'					
					M					
					A					
					R					
					I					
					S					

- 1) Misrani to'ldiring, jadvalga joylang.
.....da yurganmiz lolalar taqib
- 2) Ballada fransuzcha ma'noni anglatadi.
- 3) Shuhratning tugallanmagan asari:
Bu dardini jono ki hech kim boshiga solma
- 4) Otdan tushib... mukkalab ketdi.
- 5) Xalq olqishlab qizini dedi:!
- 6) Jangga kirdi mardona bilan.
- 7) Haqiqatdan tug'ilar ba'zan

(Javoblar)

1. Bobotog'
2. “raqs qo'shig'i”

3. Mashrab
4. Kayxisrav
5. Tashakkur
6. Iftixor
7. Afsona

Test

1. Qaysi asar Shuhrat qalamiga mansub emas?
 - A. “Oltin zanglamas”
 - B. “Jannat qidirganlar”
 - C. “Chinor”
 - D. “Shinelli yillar”

2. Qaysi javobda Kayxisravga xos xususiyatlar berilmagan?
 - A. Qonxo’r
 - B. Maqtanchoq
 - C. Vaxshiy
 - D. Ko’ngilchan

3. Ushbu she’riy misralarning qaysi biri “Mardlik afsonasi”ga tegishli emas?
 - A. Qilichbozlik boshlandi yakkama yakka
 - B. Bobotog’da yurganmiz llalar taqib
 - C. Qirq kunlik yo’l Bobotog’ning orasi
 - D. Uyat bizga- dushmanga bosh egib yashash

4. Ma’nodoshlik hosil qila olmaydigan so’zlar qatorini toping?
(“Mardlik afsonasi”dan)
 1. Tinch 2. Yoz 3. Ko’hna 4. Aziz 5. Qon 6. Dehqon 7. Mard 8. Shonli
 - A. 1,2,3,4,5,7,8
 - B. 2,4,6,8
 - C. 1,2,3
 - D. 5,6

5. Ijobiy ma’no ifodalamaydigan so’zlar qatorini toping?
 - A. Mard, jasur, yovqur
 - B. Bosqinchi, qonxo’r, chiranchiq
 - C. Sharaf, istiqbol
 - D. G’rur, matonat

Testlar

1. Axir qanch chuqurdan qaynasa buloq,
Suvi shuncha pok bo'lur, shuncha totliroq.

Doston matnidagi bu so'zlar kimning tilidan aytilgan?

_____ . (Muallif)

2. Doston, g'azal, qissa, afsona ma'nosiga ko'ra qanday so'zlar?

_____ .

3. Mol-mulk, qir-u soy, dala-dasht, o'rog'u bolta, nomus-or, kiyim-bosh so'zlari tuzulishiga ko'ra qanday so'zlar?

_____ .

4. To'maris jasoratiga atab yana qaysi ijodkor asar yaratgan?

_____ .

5. Asarda qaysi qush yengilmas, mardona timsol sifatida olingan?

_____ .

1. **Teskari test.** Bunda testlar javoblari beriladi. Unga o'quvchilarning o'zlari savol tuzadilar.

1) -Sen yurtning onasi, onaliging qil!

a) Kayxisrav tilidan

b) To'maris tilidan

d) Barcha xalq tilidan

Savolni toping?

_____ ?

2) -Quvib ketdi mardona..... To'maris

a) ayol

b) yovqur

d) o'jar

Savol tuzing

_____ ?

3) bir og'izdan xalq dedi: "Dushmanga"

a) tinchlik

b) sayohat

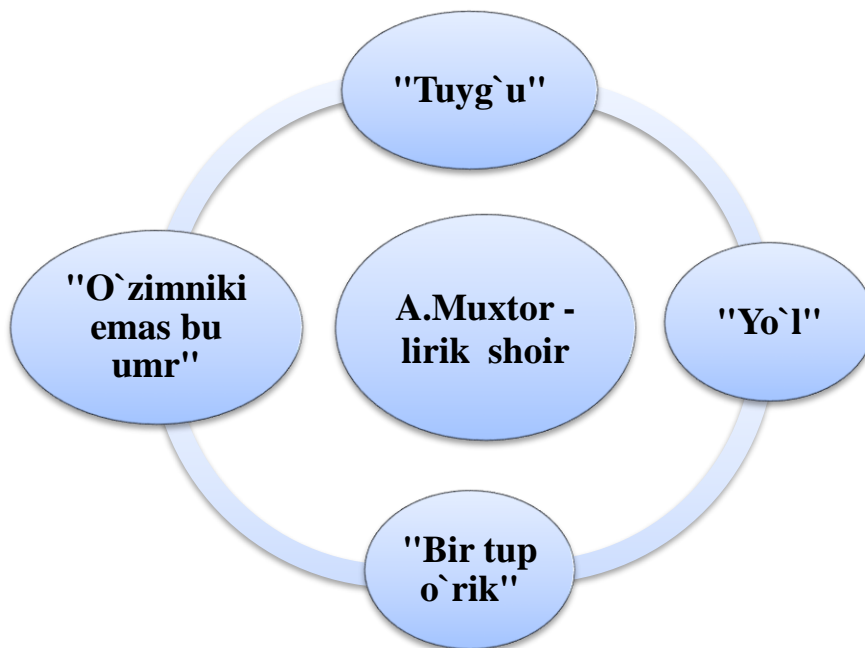
d) o'lim

Savol tuzing

_____ ?

ASQAD MUXTORNING HAYOTI VA IJODI.
«YULDUZIM», «TUG‘ILISH», «YO‘L»,
«O‘ZIMNIKI EMAS, BU UMR...» SHE‘RLARI

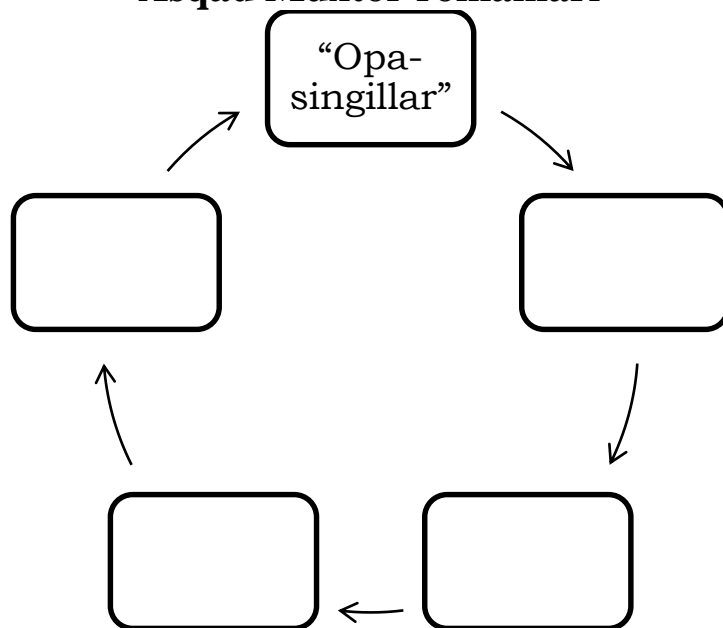
“Klaster” chizmasi chizilgan oq qog‘ozlar tarqatiladi. O‘quvchlar o‘rtaga asosiy fikrni, undan esa ko‘shimcha fikrlarni tarmoqlab yozib chiqasiz. Namuna:

Asqad Muxtorning she‘riy to‘plamlari

Asqad Muxtor romanlari

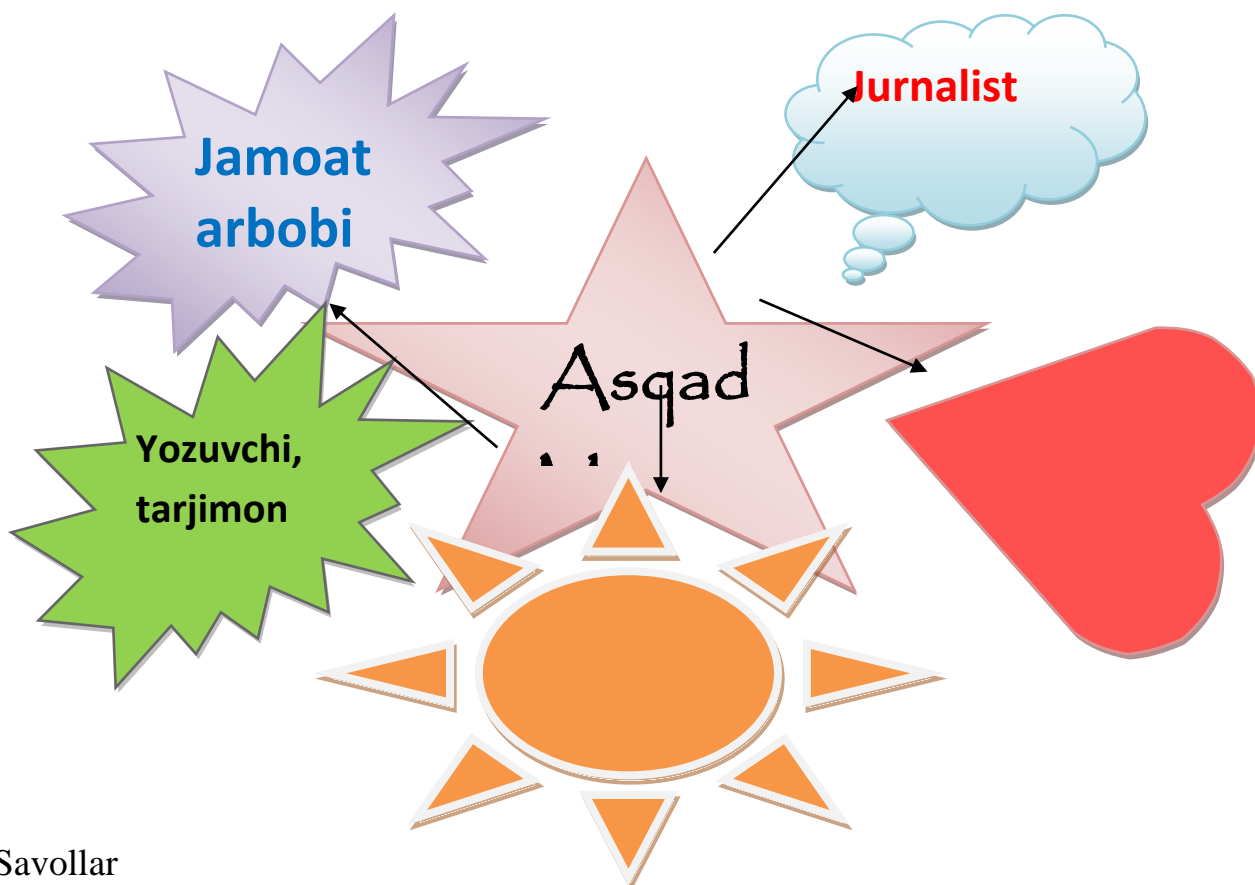
Asqad Muxtor ijodi bo'yicha “Blis-so'rov”

Mavzular	She'r	Poema	Roman	Nazmiy	Nasriy
“Po ‘lat quyuvchi”					
“Yulduzim”					
“Chinor”					
“Tug'ilish”					

„ She'r muallifini toping .

1. „Ona tilim “	Asqad Muxtor
2. „Mening Vatanim “	Rasul Hamzatov
3. „Yulduzim”	Saida Zunnunova
4. „Jonlarni jononi Vatan”	Shuhrat
5. „Mardlik afsonasi”	Hamza
6. „Nevara”	H. Olimjon
7. „O'zbekiston”	Zulfiya
8. „Yo'l”	E.Vohidov
9. „Nido”	A. Muxtor

“Klaster” usuli

Savollar

1. Asqad Muxtor qachon va qayerda tug'ilgan?
2. A.Muxtorning birinchi she'ri qachon va qaysi gazetada nashr etiladi?
3. A.Muxtorning qanday she'riy to'plamlarini bilasiz?
4. A.Muxtor qaysi janrlarda ijod qildi?

Boshqotirma bajarilgandan so'ng guruhlariga topshiriqlar beraman.

1-topshiriq. „Sirli raqamlar” o'yini

23, 20, 11, 3,20,24,8,12. Alifbo bo'yicha raqamlarda yashiringan harflarni to'g'ri topsangiz A.Muxtor she'rlaridan birining nomi kelib chiqadi.

Javob: („YULDUZIM”)

2-topshiriq. „Raqamlar so'zlaydi” o'yini. Quyidagi savollarga javob topsangiz A.Muxtor hayoti va ijodiga oid muhim sanalar kelib chiqadi.

1. A.Muxtor qachon tug'ilgan?
2. A.Muxtor qachon Samarqanddagi O'zbekiston davlat dorilfununiga kiradi?
3. A.Muxtorning birinchi qissasi nashr etilgan yilni toping.
4. „Uyqu qochganda” asari qachon yozilgan?

1	9	2	0
1	9	3	8
1	9	5	0
1	9	9	7

3-topshiriq. „She’r muallifini toping” o‘yini.

„Ona tilim”	Asqad Muxtor
„Mening Vatanim”	Rasul Hamzatov
„Yulduzim”	Saida Zunnunova
„Jonlarni Jononi Vatan”	Shuhrat
„Mardlik afsonasi”	Hamza Hakimzoda Niyoziy

1-guruh. „Baliq skeleti” chizmasi asosida A.Muxtor hayoti va ijodini mustahkamlaydi.

2-guruh. „Klaster“ usulida „Asqad Muxtor kim?” mustahkamlaydi.

3-guruh. „Blits so’rov” Asqad Muxtor ijodi asosida. Ifodali o‘qish mashqi. Guruhlar Asqad Muxtor she’rlarini ifodali o‘qiydilar.

„Sinkveyn” metodini qo‘llash. „Tug‘ilish” she’ri asosida har bir guruh bajaradi. **Namuna:**

1. Osmon
2. Muqaddas. Oppoq
3. Yog‘di. Ko‘tarildi. Ochildi.
4. Tong oldidan yomg‘ir yog‘di.
5. Ko‘k

MIRMUXSINNING HAYOTI VA IJODI. «ME’MOR» ROMANIDAN PARCHANI O‘QITISHGA DOIR TA’LIMY TOPSHIRIQLAR

Asar parchasi yuzasidan «T chizmasi» yaratish.

O‘quvchilar parchani o‘qib chiqqach, o‘qituvchi bergan topshiriq tarqatmalardagi mavzularga «T chizmasi» yozadilar. O‘qituvchi «Me’mor Najmiddin Buxoriy», «Badia va Zulfikor», «Ma’suma bekaning farzand dogi», «Govvos Muhammadning mardligi», «Sahrodagi girdibod» kabi mavzular yozilgan topshiriq tarqatmalari

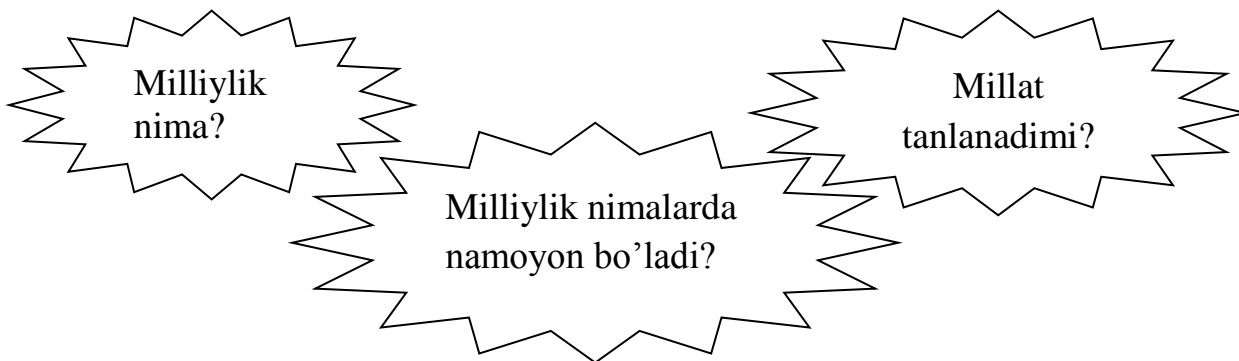
tarqatadi. O‘quvchilar o‘zlariga tushgan mavzularga «T chizmasi» yaratib, doskaga chiqib, himoya qiladilar. O‘qituvchi mashg‘ulot so‘ngida uni xulosalaydi.

Namuna:

«T chizmasi». Mavzu: «Sahrodagi girdibod»

Afzalligi	Kamchiligi
<p>1. Me‘mor ko‘ziga yaxshi bir bino, qasr ko‘rinishi.</p> <p>2. Me‘mor bu binoni podsho Jamshid yoki Iskandarga xadya etishni, nomini «Oltin saroy» deb nomlashni orzu qilishi.</p> <p>3. Tun sokin va osoyishta, osmonda son-sanoksiz yuldo‘zlar va oyning porlab turishi.</p> <p>4. Me‘morning tunda, oy yorugida bino chizmasini chizishi.</p> <p>5. Me‘mor tezrok Jayxun daryosidan o‘tib olishni orzu qilishi.</p>	<p>1. Me‘morning beparvoligi, kuchli shamol namatu chodirlarni tortqilashi.</p> <p>2. Hamma yokni qorong‘ulik bosib, yuzlariga qum urilishi.</p> <p>3. Kandaydir daxshatli kul korongulik ichida hamma narsani tortib, osmonga otishi.</p> <p>4. Girdibodning kuchayishi, hamma bir-birini mahkam ushlashi.</p> <p>5. Otlar qum buroni ostida qolishi va 2 otning halok bo‘lishi.</p> <p>6. «Girdibod o‘tib ketdi. Jonimiz omon qoli. Bu ham olloxning inoyati», - dedi me‘mor.</p>

BAHS-MUNOZARA. «MILLIY QADRIYATLAR- MUQADDAS»

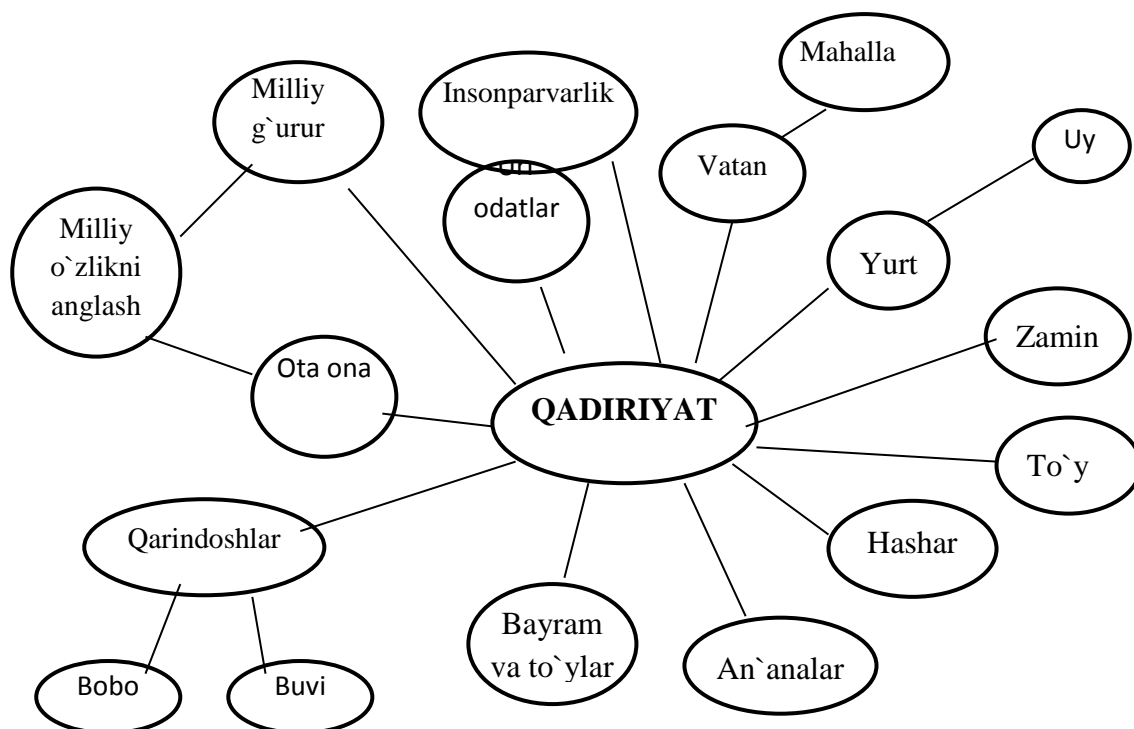

Har bir inson bolaligidan o‘zining biror millatga tegishli ekanligini bilib o‘sadi.

Millatning o‘ziga xosligini tayin etadigan eng katta va asosiy belgi – **TIL**.

Milliylik – tashqi belgi emas. U ichki holatdir. Biror millatning vakili o'zining qaysi millatga mansubligini bilsa va shu bilan faxrlansa, unda millat tuyg'usi shakllangan bo'ladi.

Millatni tanimaslik va u bilan faxrlanmaslik ulkan baxtsizlikdir.

1. Milliy qadriyatlar deganda nimani tushunasiz?

- Milliy qadriyat-madaniy merosning qadri abadiy- abad tushmaydigan qismidir.

2. Madaniy-ma'naviy qadriyatlarga nimalar kiradi?

- Turli shakllarda namoyon bo'ladigan madaniyat durdonalari, til, adabiyot, san'at, xalq xunarmandchiligi mahsulotlari

3. Yoshlarning milliy qadriyatlarga munosabati qanday bo'lishi kerak.

-Yoshlar G'arb madaniyatining adabiyoti va san'atiga mukkasidan sajda qilib, taqlidchi bo'lishlari kerak emas, ularni ham o'rgangan holda o'zlarining asl o'zligini unutmasliklari zarur.

4. Qadriyat deganda nimani tushunasiz?

-Har bir millat tarixi bilan bog'liq bo'lgan milliy, moddiy va ma'naviy qimmatga ega bo'lgan buyumlar, ash'yolar, asori-atiqalar, badiiy, diniy, falsafiy asarlar, millat uchun qimmatli bo'lgan milliy urf-odat, an'ana, millatning ona tili, o'zligini bildiruvchi milliy g'ururi, shon-shavkati, or-nomusi va boshqalar.

5. Milliy qadriyatlarga munosabat qanday bo'lishi kerak?

-Mustaqillik tufayligina milliy qadriyatlar chinakamiga qadrlanadigan, e'zozlanadigan bo'ldi.

O'LMAS UMARBEKOVNING HAYOTI VA IJODI. «QIYOMAT QARZ» HIKOYASI

Hozir biz «Qiyomat qarz» hikoyasini o'qiymiz. So'ng hikoya yuzasidan «T chizmasi» yaratamiz. «T chizmasi» usuli yangi mavzu o'tilgandan so'ng asar qahramonlariga tavsif berishda yaxshi samara beradi. Quyidagi jadvalga izoh yozamiz.

«T chizmasi»

Mavzu: «Qiyomat qarz» hikoyasidagi Sulaymon ota timsoli.

Namuna:

Afzalligi	Kamchiligi
Sulaymon ota xalol, vijdonli inson. U omonatga xiyonat kilmaydi. 30 yil Nu'monjonni kutadi. Sabr-kanoatli. U zimmasidagi Qiyomat-qarzni uylab, Ukrainagacha boradi. Sulaymon ota vafodor inson. Kampiri Zebi xola xotirasini 28 yil e'zozlab, u diyonatli.	Sulaymon ota ba'zan ikkilanadi: «Balki Nu'monjon tirikdir, balki biror shaxarda yashab yurgandir...» Pullarni qolxoz xisobiga utkazib, omonatni topshirgisi, kampiri Zebi xola ketgisi keladi. Ba'zan ko'z yosh tukadi. Ishonuvchanligi hayotda pand beradi.

O'quvchilar shu kabi «T chizmasi»lar yaratib, doskada ximoya kiladilar. O'qituvchi ularni baholab, mashg'ulotni yakunlaydi.

CHINGIZ AYTMATOVNING HAYOTI VA IJODI. «OQ KEMA» QISSASI

O'quvchilar avval parchani O'qib chikadilar, sung O'qituvchi bergan qog'ozlarga mavzu buyicha «Klastr» yaratadilar. Har bir guruh o'z «Klastr»ini doskada himoya qiladi. O'qituvchi «CHingiz Aytmatov – tanikli kirgiz adibi», «CHingiz Aytmatov xayot yuli», «CHingiz Aytmatov va jaxon adabiyoti, «Oq kema» - sevimli kissam», «SHoxdor ona bugi ezgulik timsoli», «Nurgozi – mehr kurmagan bola» kabi mavzular beradi, o'quvchilar mavzularga klastr yaratadilar. Mashg'ulotni O'qituvchi yakunlaydi. Namuna: Klaster.

Mavzu: Nurgozi – mehr kurmagan bola.

Бола – Шоҳдор она буги ҳақидаги ривоятга ишонади,
бугуларни авлод онаси деб билади.

Бола тенгдошларисиз,
ёлғиз

Оқ кема – туқислик, меҳр-оқибат,
дийдор рамзи

Бола бобоси Мумин
чолга ишонар эди.

«Мен баликка айланаман, эшитяпсизми, бобо, сузиб
кетаман...»

“**Shahmat usuli**” dan foydalangan holda burgut, arslon, ohu, bulbul, tuyalar nimaning ramzi ekanini topib kelishini topshiraman. Bunda daftarga shahmat taxtasining to’rtidan biri (1/4) chiziladi. Undagi qora kataklarga uy ishi uchun berilgan ramzlar nomi yoziladi, oq kataklarga esa ramzlarning izohi yoziladi.

1.Burgut -

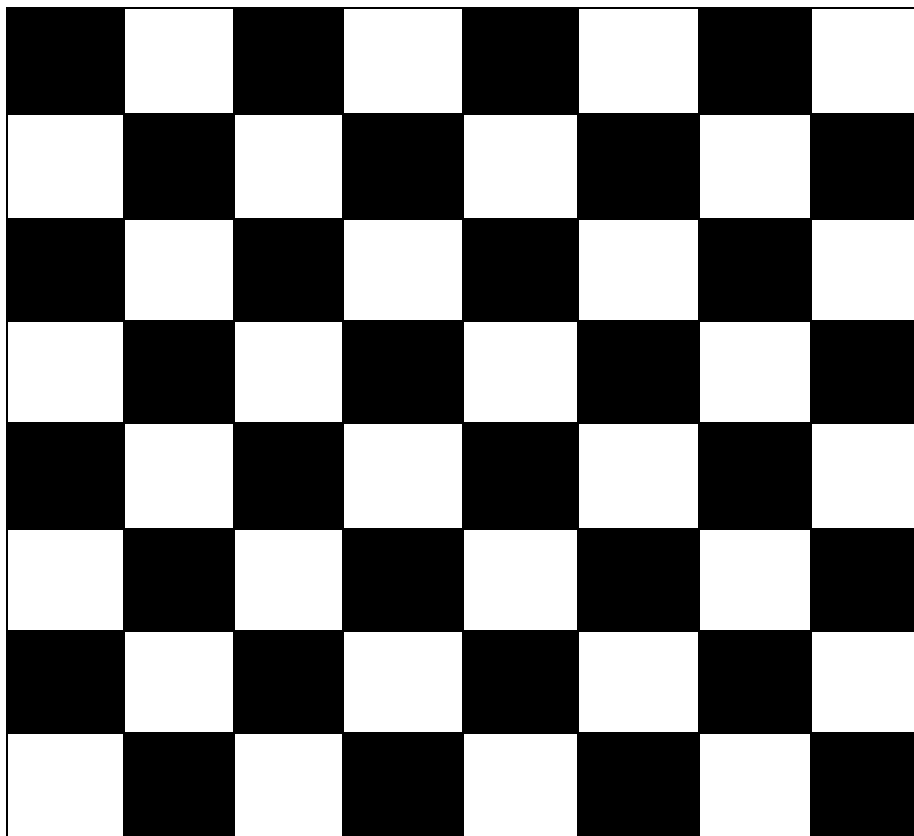
2.Arslon-

3.Ohu -

4.Bulbul-

5.Tuya-

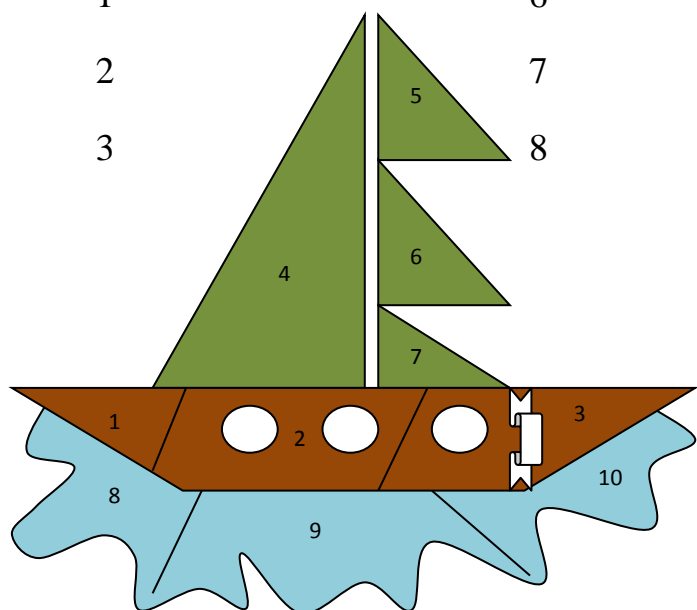
"Shahmat" usuli

“Oq kema” yasaymiz o’yini.

Bunda “Oq kema” yasaymiz savol javobi bo’lib o’tadi. Unda o’qituvchi 2 tadan a’zosi bo’lgan 2 ta guruh tashkil etadi. Guruhlar o’z savollarini raqib guruhlariga beradilar hamda kema qismlarini hosil qiladilar.

1. “Oq kema” qissasi qachon yozilgan ?
2. Asrga tatigulik kun” qachon yozilgan ?
3. “Kasandra tamg’asi” romani qachon yozilgan ?
4. “Qirg’izistonda Ch.Aytmatov nomidagi Xalqaro “Oltin medal” qachon ta’sis etildi”
5. “Jamila qissasi” qachon yozilgan ?
6. Nechanchi yili Ch.Aytmatov Qirg’iziston xalq yozuvchisi bo’ldi?
7. Qachon 1995- Ch.Aytmatov Markaziy Osiyo xalqlari madaniyati assambleyasi prezidaenti bo’ldi?
8. Qachon Ch.Aytmatov O’zbekiston Respublikasining “Do’sstlik” ordeni bilan mukofotlandi.
9. Qachon Ch.Aytmatov O’zbekiston Respublikasining “Buyuk xizmatlari uchun” o’rdeni bilan mukofotlandi.
10. Qachon Ch.Aytmatov vafot etgan?

1. Guruh

1

2

3

2. Guruh

6

7

8

1970- “Oq kema” qissasi yozildi.

1980-“Asrga tatigulik kun” romani yozildi.

1990-“Kasandra tamg’asi” romani yozildi.

1999-“Qirg’izistonda Ch.Aytmatov nomidagi Xalqaro “Oltin medal” ta’sis etildi”.

1958-“Jamila qissasi” qissasi yozildi.

1968- Ch.Aytmatov Qirg’iziston xalq yozuvchisi bo’ldi.

1995- Ch.Aytmatov Markaziy Osiyo xalqlari madaniyati assambleyasi prezidaenti bo’ldi.

1995- Ch.Aytmatov O’zbekiston Respublikasining “Do’sstlik” ordeni bilan mukofotlandi.

1998- Ch.Aytmatov O’zbekiston Respublikasining “Buyuk xizmatlari uchun” o’rdeni bilan mukofotlandi.

2008-Ch.Aytmatov vafot etdi.

“Adashtirdim, topingchi ?” zehn boshqotirmasi

Ushbu boshqotirma sharliga ko'ra o'quvchilar qissadan berilgan quyidagi ma'lumotlar ichidan xato ma'lumotlarni . ajrata olishlari va uni jadvalga joylashtirishlari lozim.

Kunduzlari, odatda shorn vaqtiga borib, bola serpoya shiroljinlar g'uj bo'lib o'sgan tomonga jo'nashni yaxshi ko'rardi. Bojkey xplaning xushnud damlari kamdan kam bo'lardi. Ko'pincha g'amgin va tajang yurar, eriga e'tibor ham qilmasdi.

Hamma balo shundan boshlandi. Shoxdor ona bug'u avlodlarining boshiga katta baxtsizlik tushdr. Deyarli. har bir kishi ormonlarda ona bug'ularni ovlashga tushib ketdi.

E, botam, qadimgi odamlardan qolgan gap bor: ochko'zlik takabburlikni, takabburlik esa telbalikni tugdiradi:

Bola bir kun adirdan turib ko'm-ko'k Issiqkolda oq kemani birinchi marta ko'rib qolganida...

...O'rozqui molxona orqasida mast-alast holda qaysarlik bilan Shoxdor ona bug'u tanasini tilkalashda davom etardi.

Boshqotirmaning to'g'ri variant

Kunduzlari, odatda tush vaqtiga borib, bola serpoya shiroljinlar g'uj bo'lib o'sgan tomonga jo'nashni yaxshi ko'rardi.

Bo'key xolaning xushnud damlari kamdan kam bo'lardi. Ko'pincha g'amgin va tajang yurar, jiyaniga e'tibor ham qilmasdi.

Hamma balo shundan boshlandi. Shoxdor ona bug'u avlodlarining boshiga katta baxtsizlik tushdi. Deyarli har bir kishi o'rmoniarda oq bug'ularni ovlashga tushib ketdi.

- E, bo'tam, qadimgi odamlardan qolgan gap bor: boylik takabburlikni, takabburlik esa telbalikni tug'diradi.

Bola bir kun Qorovultog'dan turib ko'm-ko'k Issiqko'lda oq kemani birinchi marta ko'rib qolganida...

...O'rozqul molxona orqasida masl-alast holda qaysarlik bilan Shoxdor ona bug'u kallasini tilkalashda davom etardi.

Noto'g'risi	To'g'risi	Noto'g'risi	To'g'risi
Shorn vaqtiga...	Tush vaqtiga	Adirdan turib...	Qorovultog'dan turib..
Eriga e'tibor ber...	Jiyaniga e'tibor ber..	Ochko'zlik takabburlikni...	Boylik takabburlikni..

Ona bug'ularni...	Oq bug'ularni...	Ona bug'u tanasini...	Ona bug'u kallasini...
-------------------	------------------	-----------------------	------------------------

«RAVSHAN» DOSTONI

“Ravshan” dostoni mavzusini mustahkamlash uchun sinf o’quvchilarini 3 guruhga bo’ljadi. “Tezkor savolga tezkor javob” o’yini o’tkaziladi.

1 – guruh.

1. Go’ro’g’li Hasanxonni qayerdan olib kelgan?
 - Vayangandan.
2. Ravshan kimning o’g’li?
 - Hasanxonni.
3. Zulxumor kimning qizi?
 - Qoroxon podshoning.
4. Zulxumor yurtining nomi?
 - Shirvon.
5. Zulxumor nima tikib yigitlarga sotadi?
 - Qalpoq.
6. Ravshanning Shirvon elida tutingan onasining necha o’g’li bor edi?
 - Oltita.

2 – guruh.

1. Go’ro’g’li Hasanxonni qayerdan olib kelgan?
 - Xunxordan.
2. Ravshanning onasining ismi nima?
 - Xon Dalli.
3. Hasanxonni oti nima deb atalardi?
 - G’irko’k.
4. Ravshan dor tagida kimni ko’rib yig’lab yubordi?
 - Otasi Hasanxonni.
5. Hasanxon dor tagida qanday bo’lib turar edi?
 - Devona bo’lib turar edi.
6. Ravshan necha kun zindonda saqlandi?
 - 40 kun.

3 – guruh.

1. Avazxonning qizini ismi?
 - Gulonor.
2. Ravshan bilan Gulanorni bir - biriga kim fotiha qilmoqchi bo’ladi?
 -
3. Go’ro’g’li Avazni o’ziga o’g’il qilib olib kelganda u necha yoshda edi?

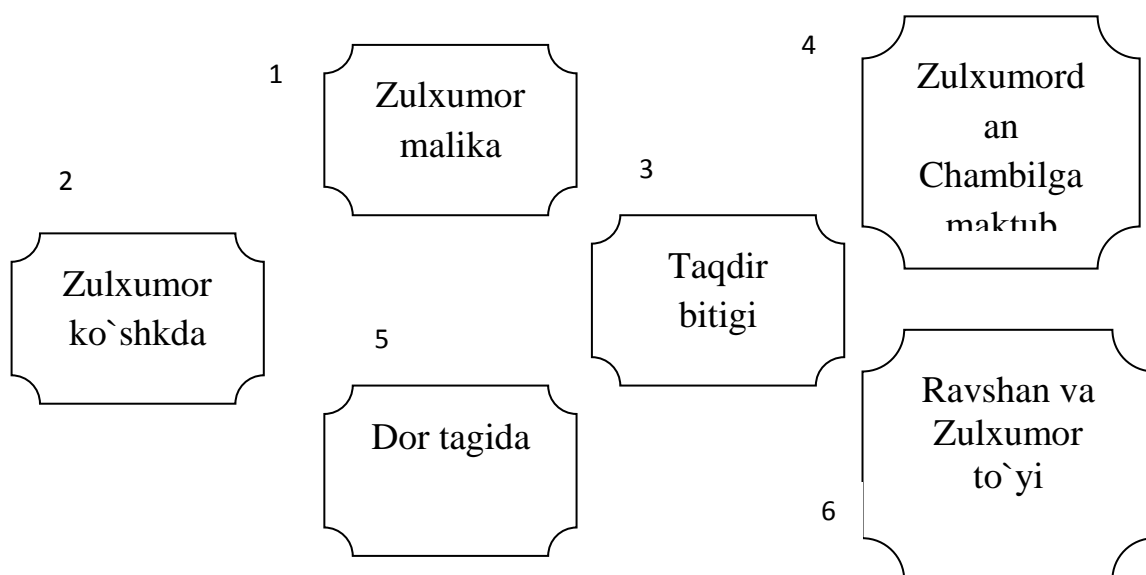
- 7 yoshda.
- 4. Zulxumorni Ravshan birinchi nimada ko'radi?
- Uzukda.
- 5. Ravshanning otini nomi nima?
- Jiyronqush.
- 6. Shirvon bilan Chambil yurtining orasi necha kunlik yo'l edi?
- Uch oylik.

“Galereya” texnologiyasi. 1 – guruh Ravshanga, 2 – guruh Zulxumorga, 3 – guruh Hasanxonga oid ma'lumotlarni to'plash vazifasi topshiriladi. Guruh a'zolari topshiriqni qog'ozda bajaradilar va uni doskaga yopishtirib, ma'lumotlarni ko'proq to'plashlari vazifa qilib beriladi. Har bir guruh o'z ishining taqdimotini tayyorlaydi. Navbati bilan taqdimot o'tkaziladi. Savollar beriladi va tinglanadi.

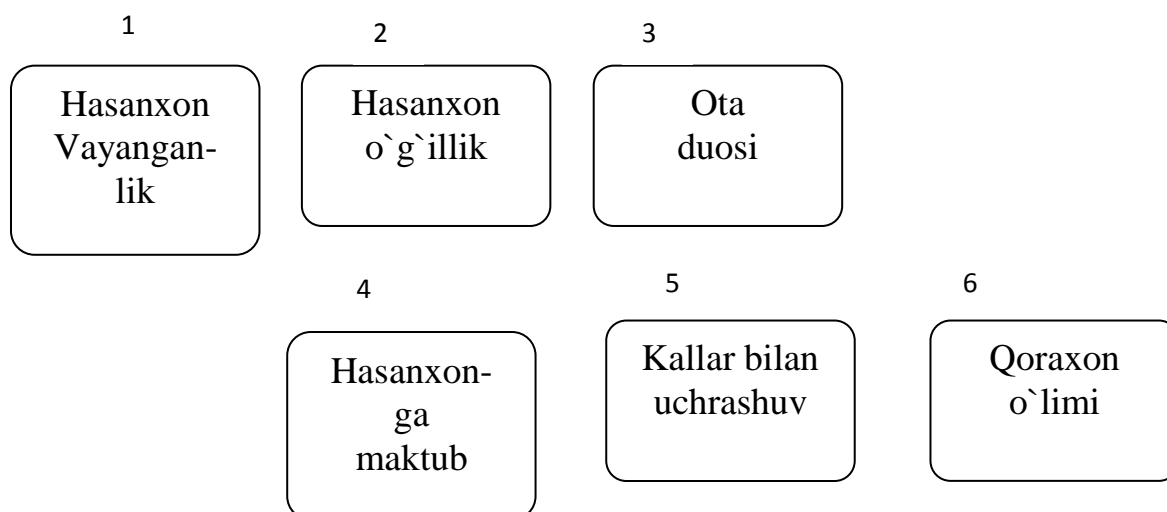
1 – guruh. Ravshan galereyasi

2 – guruh. Zulxumor galereyasi

3 – guruh. Hasanxon galereyasi

«Tushunchalar tahlili»ni himoya qiladi.

Namuna:

Tushunchalar	Mazmuni
1. «Ravshan» dostoni	Ishqiy-sarguzash dostoni
2. Xodi Zarif	Dostonni yozib olgan folklorshunos olim.
3. Xasanxon	Gurugli tarbiyasini olgan paxlavon
4. Aynoq, Jaynok, Ersak, Tersak	SHirvonlik turta oga-ini botirlar
5. «Okkiz-soʻzlari kuv kiz»	Zulxumorning ung kul kanizi
6. 3 oylik yulni 20 kunda bosib utgan jonivor	Girkuk (Giro) Guruglining oti
7. Kulon, bulon, kursok	Kiyik turi, yovvoyit ot, chiyaburi
8. Paxlavon, masxaraboz, mergan, sinchi	Aynok, Jaynok, Ersak, Tersak
9. Ravshanga ogir kunda yordam bergan odam	Uning otasi Xasanxon
10. Xasanxonning yaxshiligi	Koraxonni engadi, Ravshanga Zulxumorni nikoxlab beradi, Aynokni SHirvon eliga podsho etib tayinlaydi.

ALISHER NAVOIYNING HAYOTI VA IJODI. «MEHR VA SUHAYL» HIKOYATI

Navoiy qachon tugʻilgan?

- A.Navoiy 1441 – yilda Hirotda tugʻiladi.
 1. Navoiyning otasi kim?
- Gʻiyosiddin Muhammad.
 2. Onasi kim?
- Qobul amirzodalaridan Shayx Abdusaid Changning qizi.
 3. A.Navoiy doʻsti?

- Husayn Bayqaro.
 4. Alisherlar oilasi qachon nega Iroqqa ko'chadi?
- 1447 – yilda Hirot notinchligi uchun.
 5. Samarqandda qachon yashagan?
- 1460 – yillarning ikkinchi yarmida.
 6. Samarqanddagi ustoz?
- Fazlulloh Abulays.
 7. Astrabodga qachon hokimlik qildi?
- 1487 – 1488 – yil.

O'qituvchi endi A.Navoiyning faoliyatini qamrab olgan savollar asosida 2 – guruhdan 1 – guruhga savollar berishni tashkil etadi. Xatolar o'qituvchi tomonidan to'g'irlanib boriladi. Bu zigizak usuli hisoblanadi.

1. A.Navoiy necha yoshdan boshlab she'r yoza boshlagan?
 - 7 – 8 yoshlardan.
2. Qanday taxalluslarda ijod etgan?
 - Turkiyda “Navoiy”, forschada “Foniy”.
3. “Badol ul - bidoya” asarini qachon yaratgan?
 - 1472 – 1476 – yillarda.
4. “Novodir un - nihoya” devonini qachon yaratgan?
 - 1476 – 1483 – yillarda.
5. “Xamsa” asarini qachon yaratgan?
 - 1483 – 1485 – yillarda.
6. “Xazoyin ul – maoniy” majmuasini qachon yozgan?
 - 1490 – yilda.
7. Farididdin Attorning “Mantiq ut - tayr” asaridan hayratlanib yozgan asari?
 - “Lison ut - tayr”.
8. A.Navoiyning so'nggi asarining nomi va yozilgan yili?
 - “Mahbub ul - qulub” asari 1500 – yilda.

O'qituvchi “Mehr va Suhayl” asari asosida “Insert” usulini yoritishni o'quvchilarga vazifa qilib topshiradi. Bu usulni umumiy guruhda bajarish mumkin.

“Mehr va Suhayl” yuzasidan Insert jadval

	Fikrlar	“√”	“+”	“-”	“?”
1.	Asar mazmunini bilardim				
2.	Asar qahramonlari bilan tanishman				

3.	Asar go'yasi haqida bilaman.				
4.	Asar qahramonlarining ismlari xarakterlariga, ma'naviy qiyofasiga mosligini bilaman.				
5.	Xalqimiz ma'naviyatiga xos qadriyatlar ifodalanganligini ...				
6.	Hozirgi kunda ham asar o'z qiymatini yo'qotmaganligini ...				
7.	Jobir qilgan ishlari, xarakteri bilan o'ziga jabr qilganini ...				

“V” – bu fikr menga tanish

“+” – bu men uchun yangilik

“-” – bu fikrga qarshiman

“?” – qo'shimcha ma'lumot kerak

«Mehr va Suxayl» hikoyasi bo'yicha «BBB» metodini yaratish.

Bilaman	Bilishni xoxlayman	Bildim
«Sab' ai Sayyor», «Xamsa»ning 4-dostoni.	Dostonning badiiy xususiyatlari yozuvlik ustida yaxshilikning galabasi. Hikoyaning markaziy kaxramoni Mehr, xotin-qizlarga xos yuksak insoniy fazilatlar soxibasi. Suxayl esa dushmanga shafkatsiz, dustga sadokatli, yoriga vafodor yigit. «Sab' ai-Sayyor» dostoni ishqiy sarguzasht doston bo'lib, sarguzashtlarga boy. Dostonning boshqa xikoyalarini ham bilishni hohlayman.	«Mehr va Suhayl» hikoyasini ukib, Mehr kabi yuksak insoniy fazilatlar soxibi bulishni, Suhayl kabi mard va jasur bo'lishni, Navdar va Nu'mon kabi adolatparvar insonlar bulishni niyat qildim.

O'quvchilar shu tarzda «BBB» metodini yaratadilar va har bir guruh o'z ijodiy ishini doskada himoya qiladi.

Test topshiriqlari

1.Navoiyning birinchi devoni qaysi?

- A) "G'arayobus-sig'ar".
- D) "Navodirush-shabob".
- S) "Navodirun-nixoya".
- B) "Badoe'ul-bidoya".

2.Alisher Navoiy "Xamsa"si qanday she'riy shaklda yozilgan?

- A) Masnaviy
- B) Muxammas
- S) Musaddas
- D) Masnaviy va to'rtlik shaklda

3.Navoiyning qaysi asari "Firoqnoma" deb ham ataladi?-

- A) "Layli va Majnun"
- B) "Hayratul – abror"
- S) "Farhod va Shirin"
- D) "Sab'bayi sayyor"

4. Navoiyning til masalalariga bag'ishlangan asarini ko'rsating?

- B) "Muhokamat-ul-lug'atayn"
- S) "Muqaddamat-ul-adab"
- D) "Mezon-ul-avzon"
- A) "Majolis-un-nafois"

5. «Maylni qo'yki, volai zor ul,

Jon berib vasliga xaridor ul» misralarida kim haqida so'z ketayapti?

- A. Jobir.
- B. Mehr.
- D. Suhayl.
- E. Navdar.
- F. Nu'mon.

6. «Taxtani uyla kov-kov etti,

Ki suv yo'lini nechukki nov etti» satrlarida gap nima haqida ketyapti?

- A. Suhaylning Jobir bilan urushi.
- B. Mehrning iztiroblari.
- D. Jobirning hiylasi.
- E. Diydonning hushyorligi.
- F. Kema ahlining vahimasi.

7. Mas'uliyatli damda shaxsiy ishtiyoqi tufayli asirga tushgan obrazni ko'rsating.

- A. Navdar.
- B. Nu'mon.

- D. Mehr.
- E. Suhayl.
- F. Diydabon.

8.«Mehr va Suhayl» hikoyasida qahramonlar ruhiy holati va tashqi tasvirini berishda asosan qaysi rangdan foydalanil gan?

- A. Oq rang.
- B. Qora rang.
- D. Sariq rang.
- E. Moviy rang.
- F. Qizil rang.

9.Jobir dengizda kemalar ko^ringanidan qanday xabar topardi?

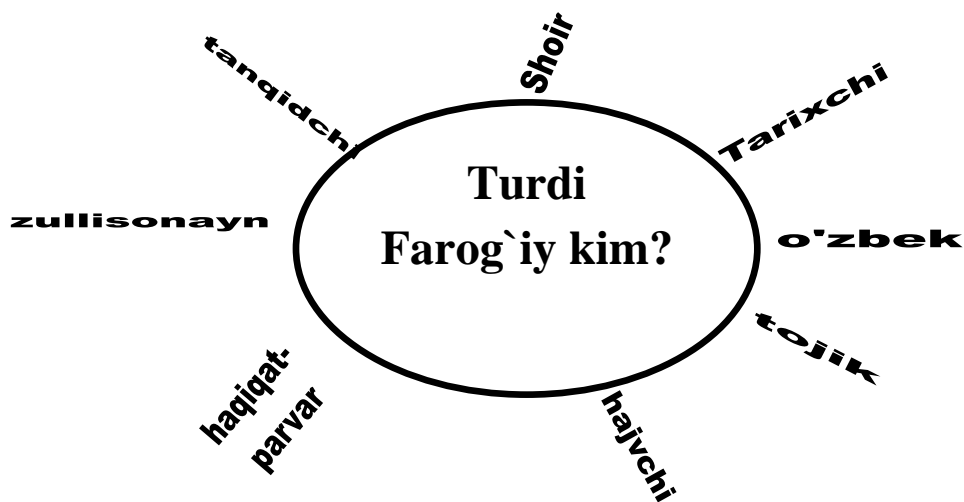
- A. Diydabonlar orqali.
- B. O‘ zi kuzatib yotardi
- D. Nogoh ko‘rib qolardi.
- E. Kemandagi josuslar orqali.
- F. O‘rgatilgan qushlar xabar berardi.

10. «Mehr» so‘zi qizning ismini bildirish bilan birga yana qanday ma‘noni anglatardi?

- A. Yulduz.
- B. Oy.
- D. Shamol.
- E. Quyosh.
- F. Shafqat.

TURDI FAROG‘IYNING HAYOTI VA IJODI. SHE‘RLARINI O‘QITISHGA DOIR TA‘LIMY TOPSHIRIQLAR

- Turdi Farog‘iy Buxoroda tug‘ulganmi? - Ha.
- Shoir yashagan davr ziddiyatli bo‘lganmi? - Ha.
- Turdi qo‘zg‘olonchilarga qo‘shilganmi? - Ha.
- Shoir devon tuzganmi? - Yo‘q.
- Turdi bir tilda ijod etganmi? -Yo‘q.
- Turdini bizgacha 18 ta she‘ri yetib kelganmi? - Ha.
- Shoir muxammaslar yozganmi? - Ha.
- “Turdiman” g‘zali hasbihol tarzida yaratilganmi? -Ha.

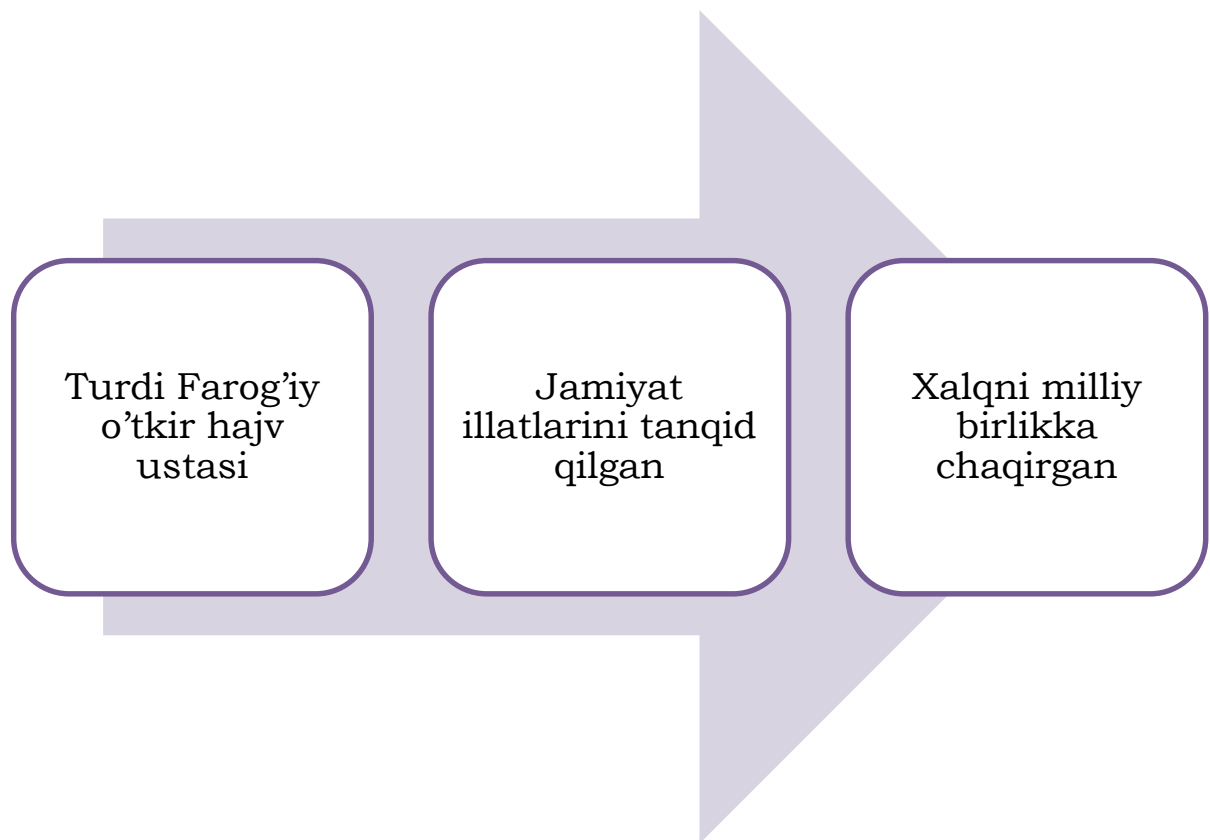
Ma'lumotlar	18 ta	1699-1712 y	1640 y	
U qachon tug`ilgan edi				
Bizgacha uning nechta she`ri yetib kelgan				
U qachon vafot etgan				

Ijod tili
O`zbekcha
Tojikcha

Ijodining hajmi
400 misra
18 ta she`r

Shundan:
5 ta muxammas
12 ta g`azal
1 ta fard

Taxalluslari: "Turdi"
"Farogiy"

O'quvchilarni 5 – guruhga bo'lib har bir bandini o'qib uni nasriy bayonini so'zlab berish topshiriladi.

1 – guruh.

Tor ko'ngillik beklar, manman demang, kenglik qiling

To'qson ikki bovli o'zbek yurtidur, tenglik qiling.

- Tor ko'ngillik beklar deb o'sha davrdagi mansabdor qozilar, beklar nazarda tutiladi.

- Ularni manmanligini qoralaydi. O'sha davrdagi urug'larni tenglikka chaqiradi.

2 – guruh.

Birni Qipchoq – u Xito – yu, birni Yuz, nayman demang,

Qirq – u, Yuz, Ming son bo'lib, bir xon oyinlik qiling.

- O'sha davrda o'zbeklar urug'larga bo'linib, shoir Yuz urug'idan bo'lgan. Shoir urug'larni Qipchoq, Xitoy, Yuz, Nayman bularni barini birlashishga chorlaydi.

3 – guruh.

Bir yaqodin bosh chiqarib, barcha bir to'ng'a kirib,

Bir o'ngurlik, bir tirizlik, bir yaqo, yenglik qiling.

- Shoir halqini birlashishga undaydi. Ular birlashib biri to'ning yelkasi, biri etagi, biri yengi bo'lishini hohlaydi.

4 – guruh.

Kim qo'yubdur, uhdayi o'z mulkingizdin chiqmayin,

Ikki, uch, to'rt davosin etmakni kutahlik qiling.

- Kim qo'yubdur sizlarga o'zingizni mulkingizdan chiqmaslikni deyiladi. She'rda, ikki, uch, to'rt odamni davisini ko'rmoqni kamtarlik qiling deyiladi.

5 – guruh.

Mardlar maydon chekib, rangin ko'tarib zaximlar,
Sizga yo'q, ul jabharo' yuzga upo – enlik qiling.

- Beklarni tanqid qiladi, yuragida mardlar kabi maydonda zahmat chekish, javhari – yurt kattalariga kinoya qiladi. g'zalda maydon kechib jang qilolmaydigan kimsalarni satang ayollarga o'xshatadi.

So'z o'yini.

4	6	5	3	7	2	1
manman	kenglik	Demang	beklar	qiling	ko'ngillik	tor
Ikki	yurtidir	o'zbek	Bovli	tenglik	qiling	to'qson
2	5	4	3	6	7	1

O'zbek urug'lari klaster chizmasi.

Tor ko'ngilli beklar g'azali asosida idrok xaritasi yaratish vazifasi beriladi.

Farg'ona vodiysida yashagan qipchoqlar o'tmishda 40dan ortiq urug' va tarmoqlarga bo'lingan bo'lsa, yuz qabilasi o'tmishda 92 bovli o'zbek urug' va qabilalardan tashkil topgan

Qipchoq urug'i nomlai bilan atalgan toponimlar:

yashiq, yettiqashqa, puchug'oy, elaton, o'lmas, tumor, oqtumor, sirmoq, qo'g'ay, qo'g'ayo'lmas, yungiqo'g'ay, bachqir, qorabo'yin, tovuldi, dovul, oqbo'yra,bug'ach, to'rayg'ir,oqtikon, oqtovliq,qizilmush, tozmahalla

XX asr boshlarida qipchoqlar 7 ta katta bo'lakka: *to'g'izuruv jetiuruv qorqipchoq sariqipchoq qipchoqsaroy parchaqipchoq oqqipchoq urug'lariga bo'lingan.*

Yuz qabilasining urug'lari

marqa bolasi	qoropchi	rajab bolasi
<p><u>Uyas</u> (<i>kerayit, kal, norin, oqchepkan, ko'sa, boymoqli</i>);</p> <p><u>Solin</u> (<i>davlay, jobuvchi, tog'ay, qirsadoq, lapkarach, shodmon to'pi</i>);</p> <p><u>Xitoy yuzi</u> (<i>quriqozon, tig'iriy, beshkubi, bog'machchoyi, hoji bolasi, mug'ol, uvol, hojibachcha, xonxo'ja, nebo'sa, qoraqursoq, sort juzi</i>)</p>	<p>Qoropchi qo'qoni, Qo'shtamg'ali Ochamayli Parchayuz Uyuvli <i>va bular ichiga kiruvchi mayda urug'lar</i></p>	<p>Tuyoqli Chol Beshjuz Choljuvut Beshkal <i>va bular ichiga kiruvchi mayda urug'lar</i></p>

Tushunchalar tahlili

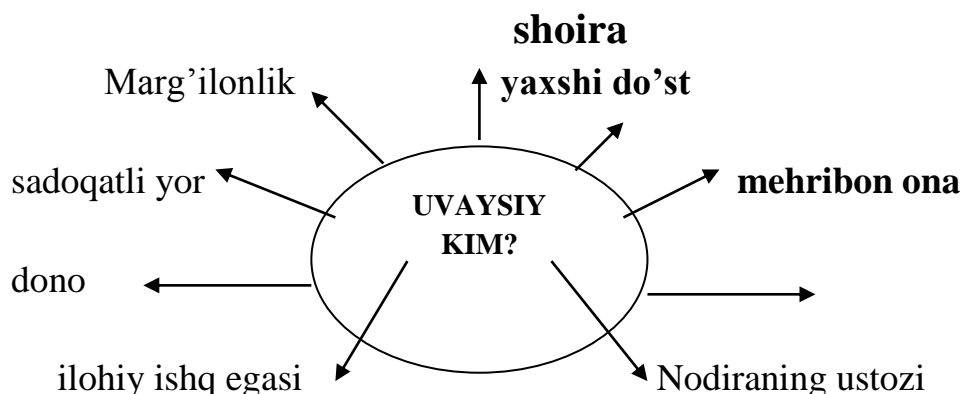
Tushuncha	Mazmuni
Bov	Bog', shox, urug'
O'yin	Rusum, odat
O'ngur	To'ning etagi, bar
Tiriz	To'ning yelka qismi, jiyak
Ko'tahlik	Qisqalik, kamtarlik.
Zahm	Yara
Englik	Elik, upa

«Turdiman» gazali bo'yicha «BBB» metodini yaratish

Bilaman	Bilishni xohlayman	Bildim
«Turdiman» gazali – xasbi-hol gazali.	«Turdiman» gazali 3 baytdan iborat bo'lib, shoirning o'z axvolini bayon etish tarzida yaratilgan. G'azal shoirning xasbi-xoli bilan boshlanadi. Baytlarda shoir tazod san'atidan foydalangan. Gazalning eng asosiy goyasi – millatni birlikka chorlash. Gazalni baytma-bayt taxlilini bilishni xohlayman.	O'z umri davomida goyat iztirobli kunlarni boshdan kechirgan shoir, ushbu gazalida takdiri orkali o'ziga achinadi. Tolesizligiga la'natlar o'qiydi. Lekin o'zidan keyin so'zi kolgan shoir hech qachon baxtsiz emas.

Uvaysiy lirikasini o'qitishga doir ta'limiy topshiriqlar

“Klaster” usuli asosida o'tilgan dars mavzusini mustahkamlash.

ularni ikki guruhga bo'lib, boshqotirma beriladi.

1-guruh: 28, 8, 18, 19, 14, 13. (**chiston**)

2-guruh: 26, 1, 24, 1, 11 (**g'azal**) sonlarini alifbo tartibida yozin chiqishlari topshiriladi va topilgan so'zlar guruhlariga nom qilib beriladi.

Bunda “Idrok xaritasi” usulidan foydalanishadi.

1-guruh “Chiston” guruhiga “Shoira hayotiga oid ma’lumotlar” haqida xarita tuzish beriladi.

2-guruh “G’azal” guruhiga esa “Shoira ijodiga oid ma’lumotlar” mavzusi topshiriladi.

Uvaysiyning hayoti va ijodi asosida “FSMU” metodidan foydalanish.

F – Uvaysiy o’zbek shoirlarining ijodiyotlariga xos xususiyatlar haqida so’z borar ekan, latif bir she’riyat ko’z o’ngimizga keladi. Shoira xalq hayotiga yaqin turgan ijodkor.

S - Uvaysiydan bizgacha to’rt devoni tashkil qilgan “Karbonoma” yoki “Shahzoda Hasan”, “Shahzoda Husan haqida doston”, “Voqeoti Muhammad Alixon” dostonlari yetib kelgan. Devon tarkibida 269 ta g’azal 29 ta muxammas 55 ta musaddas 1 murabba jamlangan. Navoiyning 9 g’azaliga, Fuzuliyning 3 g’azaliga, Amiriyning 5 g’azaliga muxammaslar bog’langan.

M - Shiraning umr yo’ldoshi barvaqt vafot etadi, onasidan ayrilib qoladi. Farzandlarini oliyjanob onalik mehri bilan tarbiyalaydi. U ijodga beriladi.

U – Uvaysiy o’z asarlarida insoniy sof muhabbat, vafo va sadoqatni kuylaydi, adolatparvarlikni ilgari suradi. O’zi kabi ma’suma ayollarning nolasini aks ettiradi.

Jahon otin Uvaysiy hayoti va ijodi “Charxpalak” texnologiyasidan foydalanish.

№	Ma’lumotlar	Jahon otin	“Uvaysiy” “Vaysiy”	Quyoshbibi	1846 – yil	Muhammad xon	1780-yil
1.	Taxallusi		+				
2.	Shoiraning asl ismi	+					
3.	Tug’ilgan yili.						+
4.	Qizining ismi.			+			
5.	O’g’lining ismi.					+	+
6.	Qachon vafot etgan.				+		

ZAVQIY. G‘AZALLAR

№	Ma’lumotlar	1921-yil	150-yilligi	Ubaydulloh	1853-yil	1890-yil
1.	Zavqiy qachon tug’ildi.					
2.	Shoirning asl ismi					
3.	2003-yilda Zavqiy necha yilligi nishonlangan.					
4.	Vafot etdi.					
5.	Haj safariga bordi.					

CHO‘LPON. «GO‘ZAL», «BINAFAHA», «KO‘NGIL», «XALQ» SHE‘RLARI
A.S. Cho‘lponning hayoti va ijodi yuzasidan olingan ma’lumotlarni tahlil qilishda “Charxpalak” texnologiyasi

Ma’lumotlar	“Jo‘r”	“Yorqinoy”	1897-yil	“Uyg‘onish” 1922	“Hamlet”	“Qurboni jaholat” 1914	1938 04.10	“Buzilgan o‘lkaga”	“Mushtum zo‘r”	“Kecha va kunduz”
Tug‘ilgan sana			+							
Dastlabki she‘riy to‘plam nomi				+						
Dastlabki hikoyasi						+				
Dramalari		+							+	
Izsiz yo‘qolgan she‘riy to‘plami	+									
Kulfatga sabab bo‘lgan she‘ri								+		
Romani										+

Tarjimalari					+					
Vafot etgan sanasi							+			

Tushuncha	Mazmuni
Hamoyillar	Qo'ltiq tagidan otkazib taqilaigan yomon ko'zdan asrovchi toshli tumor, bezaktosh.
Sor	Qarchig'aylar turiga mansub yirtqich qush.
Qizg'anmasdan	Ayamasdan
Qalin tovshing	Yo'g'on, qat'iy tovusining

**«KIM KO'P SHE'RNI IFODALI YODDAN O'QIYDI?» MUSOBAQASI
ABDULLA QAHHOR. «O'G'RI», «DAHSHAT» HIKOYALARI**

1. Tarqatmalar usitida ishalsh .

(uyga berilgan topshiriq asosida)

Abdulla Qahhorning hayoti haqida gapirib bering.

Abdulla Qahhorning ijodi haqida gapirib bering.

Adib oz ijodini nechanchi yildan boshlagan ?

Yozuvchi o'z ijodin I qays I nashriyotlarda e'lon qilgan ?

Abdulla Qahhorga shuhrat keltirgan asar qaysi ?

Abdulla Qahhor qaysi janrlarda ijod qilgan ?

Abdulla Qahhorning “ O'gri “ hikoyasi mazmunini gapirib bering

2. **Klaster metodi** ustida ishlash . Bunda har bir guruhga klaster chizmasi tushirilgan qog'oz tarqatiladi va o'quvchilar quyidagicha bajaradilar.

- I guruh

Abdulla Qahhorning komediyalari “Ayajonlarim “1967- yil

- “ Tobutdan tovush “ 1962- yil

- “ Shohi so'zana “ 1951- yil

- “ Og'riq tishlar “ 1954-yil

II guruh

Abdulla Qahhorning hikoyalari

- “Ming bir jon“
- “Dahshat“
- “O’g’ri“
- “Bemor“
- “Anor“
- “To’yda aza“

III guruh

Abdulla Qahhorning qissa va romanlari

- “Sarob”
- “Muhabbat“ qissasi
- “O’tmishdan ertaklar“ qissasi
- “Sinchalak“ qissasi
- “Qo’sahichinor chiroqlari“ romani

IV guruh

Abdulla Qahhorning “O’g’ri” hikoyasidagi timsollar

- Ellik boshi
- Tilmoch
- Qobil bobo
- Kampir
- Pristab
- Amin

Guruh a’zolari klaster metodi bo’yicha berilgan vazifalarni bajarib, bo’lishgach, har bir guruhdan bittadan taqdimotch ichiqib bajargan ishlarni tushuntirib beradilar, qolgan guruh a’zolari qunt bilan tinglab bilimlarini yanada mustaxkamlaydilar.

VENN diagrammasi metodi .

“O’g’ri” va ” Dahshat” nomli hikoyalarning taxlilini o’tkazish . Bunda :

“O’g’ri” hikoyasi farqi: Bu hikoyada xo’kizning yo’qolishi asosiy sabab qilib olinadi , hikoyaning bosh qahramoni Qobil bobo hikoyadagi voqelalar xilma xil, bosh qahramon o’ta sodda va ishonuvhchan qilib tasvirlangan .	O’xshashlik: o’tmishning qora kunlari tasvirlangan .Har ikkala hikoyada ham zoravonlik hususiyati mavjud amaldorlar shafqatsiz , insonlarda erkinlik yo’q .	Dahshat” hikoyasi farqi: Hikoyaning mazmuni boshqa, o’z erki uchun kurashuvchi Unsin bosh qahramon qilib berilgan, hikoyaning bosh qahramoni sodda emas, kurashuvchan , hikoya son’gida bosh qahramon vafot etadi .
--	--	---

- 1- guruh: “O’g’ri” hikoyasining farqli tomonlarini itopib yozadilar.
- 2- guruh: “Dahshat” hikoyasining farqli tomonlarini itopib yozadilar.
- 3- guruh : Bu guruh a’zolari har ikkala hikoyalarning o’xshash tomonlarini yoritib beradilar.

Bunda har bir guruh a’zolari ga muammo turlari beriladi .

- 1- guruh : Ho’kizning yo’qolishi
- 2- Qobil boboning aldanishi
- 3- Unsinning o’limi
- 4- Olimbek dodxonning ko’p xotin olishi .

Guruh a’zolari bu metod asosida ishlaydilar va qolgan guruhlariga taqdimot etadilar. Muammolarni quyidagicha ko’rib chiqishlari mumkin.

Muammo turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoning yechimi
Olimbek dodxonning ko’p xotin olishi	O’sha davrda ijtimoiy tuzim majbur etgan , a,aldor bo’lganligi sababli barcha xotinlarini moddiy jihatdan ta’minlashga qurbiyati yetadi , xotinboz, ko’ngli tusagan ishni bajara oladi , xotinlari ustidan o’z hukmini o’tkazib , barchasini iboshqara oladi .	Amaldor bo’lish bilan birga ma’rifatli bo’lishi kerak edi .Ko’p xotin olib o’z muammolarini ko’paytirmaslik zarur edi ., o’z boyligini xotinlar uchun nemas ,savobli ishlar uchun ishlatish kerak edi , o’z nafsini jilovlay olish zarur edi .

3. Hikoyaning bosh qahramonlari orqali SWOT tahlili metodini o’tkazish .

Bunda 1- va 2- guruh a’zolari “ O’g’ri” hikoyasining bosh timsoli Qobil bobo obrazini . 2- 3- guruh a’zolari “ Dahshat” hikoyasidagi Unsin obrazini tahlil etadilar. Namuna:

Unsin	
• Kuch	• Zaif
Ozodlik uchun kurashuvchan, o’z qo’rquvlarini yenga oladigan , o’z fikrlarini erkin bayon etadigan , jasoratli, erksevar	Sabr-qanoatsiz , qiyinchiliklarga chidamsiz, betga chopar, yosh dunyodan ketishiga o’zi sabachi

<p style="text-align: center;">• Imkoniyat</p> <p>O'z turmush o'trog'iga betgachoparliligi qilmasligi kerak edi ,qiyinchiliklarga sabr bilan chidasa yaxshi kunlar ham kelishi mumkin edi ,yettita kundoshlari qatori yashasa ham bo'lar edi , dodxonilg zulmidan qutilishning boshqa yo'larin itopiushi mumkin edi .</p>	<p style="text-align: center;">• Taxdid</p> <p>Olimbek dodxonilg zulmi , kundoshlarning ko'pligi , nobop uy sharoiti , davrning ijtimoiy tuzimi qoloqligi , inson larning ma'rifatsizligi .</p>
--	--

Lug'at so'zlar ustida ishlash .

Hikoyada keltirilgan eskirgan so'zlar o'quvchilarning lug'at daftarlariga yozdiriladi .

Yelpishtovoq- dpn yelpishga mo'ljallangan kata yassi tovoq.

Dodxo- arizalarni qabul qiliuvchi amaldor, minboshi .

Halqa- tavoreh namozi qatnashchilarining ommaviy qur'onxonlik marosimi

Ponsot- askarboshi , qo'rboshi .

Bozvant- ayollar sochiga taqiladigan bezak, sochpopuk .

Sag'ana – qabr ustiga qurilgan maqbara .

Debat metodi orqal I Qobil bobo va Unsin obrazlarini taxlil etib kelish , hikoyalarda ishlatilgan iboralarni yozib kelish

MIRTEMIR. «MEN TUG'ILGAN TUPROQ», «ONAGINAM», «TOSHBU», SHE'RLARI

1. Mirtemirning birinchi she'ri qanday nomlanadi?

A. "Ko'klam"	B. "Mitti yulduz"
C. "Tanburim ovozi"	D. "Shu'lalar qo'ynida"

2. Qaysi qatorda Mirtemirning dostonlari berilgan?

- A. "Suv qizi"
- B. "Oysanamning to'yida", "Surat"
- C. "Dilkusho", "Ajdar"
- D. Barcha javoblarda shoir dostonlari berilgan.

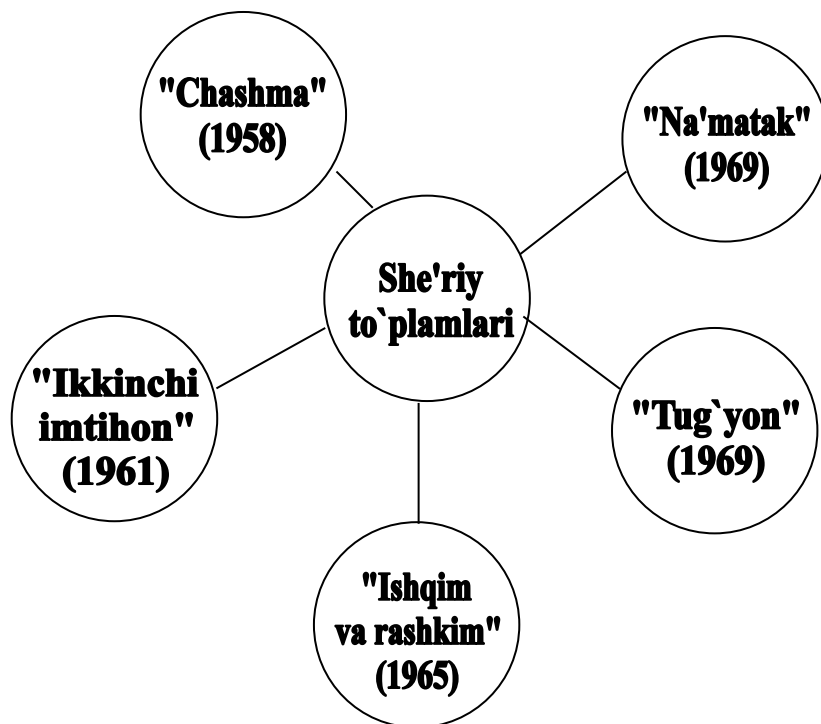
3. Mirtemir qaysi chet el shoir va yozuvchilarining asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilgan?

A. Pushkin	B. A.Nekrasov
C. Sh.Rustaveli	D. Barcha javoblar to'g'ri

4. Mirtemir A.Nekrasovning qaysi asarini tarjima qilgan?

- A. "Rusiyada kim yaxshi yashaydi?"
- B. She'rlarini
- C. "Manas" eposi
- D. "Iblis" dostoni

**XAYRIDDIN SALOH. «YULDUZLAR AFSONASI». SHE'RLAR
INSHO VA TAHLIL: «MENGA YOQQAN SHE'R»**

1-guruh:

- 1.H.Salohning ish faoliyati to'g'risida munosabat bildiriring?
- 2.U o'z ustozlari to'g'risida qanday fikrlar bildirgan, misollar bilan izoxlang?
3. H.Salohning tugilgan yili, joyi, o'lgani haqida bilganlaringizni ayting.
4. Uning adabiyotga, sheryatga qiziqishiga nima turtki bo'lgan, shu haqda fikringizni bildiring.

2-GURUH

1. H.Salohning ilk shery to'plami qachon, qayerda chop etilgan?
2. H.Salohning sherlarini sanab bering. Biror sheridan parcha aytib bera olasizmi?
3. H.Saloh qayerlarda ishlagan?
4. H.Salohning vafotidan so'ng qanday kitoblari bosilib chiqdi?

3-GURUH

1. "Nega bo'lmadim?" "Nega bir parcha nur bo'lmadim?" degan savollariga shoirning o'zi qanday javob beradi?
2. H.Saloh kimlarni asarlarini tarjima qilgan?

3. “Chashma” deb nomlangan shery to’plam chop etilgan?
4. Sulton Jo’ra hayotiga bag’ishlab qanday doston yaratdi?

4-GURUH

1. “Bir cho’qqini zabt etdim” degan sherida qayasi g’oya ilgari surilgan?
2. “Yulduzlar afsonasi” asarida qanday g’oya ilgari surilgan?
3. H. Salohning eng avjiga chiqqan ijodiy faoliyat cho’qqisi nechanchi yillarga to’g’ri keladi?
4. U qaysi shoirlar bilan she’riyat alifbosini o’rganadi?

E. S. TOMPSON. «YOVVOYI YO‘RG‘A» HIKOYASI

“SWOT” metodi

- 1-guruh. Jo timsoli tahlili.
- 2-guruh. Yo’rg’a timsoli tahlili.
- 3-guruh. O’shpaz Kurka timsoli tahlili.
- 4-guruh. Tompson xarakteri tahlili .

Kuchi	Zaifligi
Imkoniyati	Tahdid

❖ Ot turlari haqida ma’lumot beriladi

Yo’rg’a – mayda qadam tashlab tez yurabigan ot.

Baytal – urg’ochi ot

To’riq – qora qizil, to’q jiyron (qizg’ish malla), rangli ot

To’riq baytal - qora qizil, to’q jiyron (qizg’ish malla), rangli ot

Ayg’ir – erkak ot

Bo’z ot – kuchga to’lgan, minilmagan ot

Savollarga javob berish.

1. Ozodlik nima?
2. Hikoyani boshqacha nomlash mumkinmi?
3. Yo’rg’a nima uchun o’limni afzal bildi?
4. Siz otni ushlaganingizda nima qilgan bo’lar edingiz?

Yuldosheva Saodat

“ADABIYOT” FANIDAN ISH DAFTARI (7-sinf)

Uslubiy ko'rsatma

Terishga berildi: .2017 y.

Bosishga ruxsat berildi: ..2017y

Ofset bosma qog'oz. Qog'oz bichimi 60x84 ^{1/16}.

«Times» garnituras. Ofset bosma usuli.

4 bosma taboq

Adadi:25 nusxa.

Buyurtma №__

